

Vážení a milí spoluobčané!

Také máte rádi chvíle, kdy si po denním shonu v klidu domova sednete na vaše místo, abyste si přečetli něco hezkého, zajímavého? Může to být dobrá kniha, oblíbený časopis nebo – a to by nás velmi potěšilo – náš Protivanovský zpravodaj. V jednom z minulých čísel jsme Vás požádali, abyste nám předali Vaše vzpomínky na to, jak se žilo v Protivanově dříve, co si pamatujete z vlastních prožitků či z vyprávění Vašich blízkých, co by mělo být uchováno i pro ty, kteří přijdou po nás. Jsme rádi, že několik z Vás tak učinilo. Právě díky jim Vám můžeme nabídnout dnes malý dárek – skromnou kytičku uvitou z kvítků prostých, ale našich. Těch, co vyrostly mezi námi. Jsou úplně obyčejné, opravdové, čisté, krásné. Nepyšní se umělé okázalostí, nečekají na ocenění a oslavování, ale přicházejí za Vámi s upřímností, s přáním vnést do Vašich duší pohodu a radost ze života a docela obyčejného všedního i svátečního dne.

Ať se Vám četba následujících stránek líbí.

Protivanovsky vzpomínání

PROTIVANOV

VZPOMÍNKY, KTERÉ NÁM NAPSALI OBČANÉ A RODÁCI NAŠÍ OBCE

Nejprve se ale kolem Protivanova trochu zeměpisně rozhlédneme. Obec Protivanov leží v centru Dražanské vrchoviny, jež je spíše tzv. parovinou, ve výškách přes 600 m a v okolí i přes 700 m dosti zarovnanou, převyšující na všech stranách nižší okolní oblasti.

Ve velice starých zeměpisných a vlastivědných spisech jsem našel právě o Dražanské vrchovině velmi zajímavé údaje. V prvním díle Vlastivědy moravské – vydáno v Brně roku 1897 se píše: „Planina Dražanská jest nejvýchodnější část vysočiny Českomoravské a je zeměpisným srdcem Moravy.“ Následuje podrobné ohraničení a rozdělení na severní a jižní část a dále se uvádí: „Část jižní je u přirovnání k části severní mocnější i rozlehlostí i výškou. Nejmohutnější a nejvyšší je ve čtyřúhelníku, jehož rohy Brodek, Kořenec, Žďárna a Protivanov a střed Benešov s okolím značí; jeví se tu hmotou nad 600 m vydutou, jež na čtyřech místech nad 700 m se vypíná, všemi směry se rozvětňuje a planinou Protivanovskou sluje.“ Docela výstižně nazývaná Protivanovská (dále i Protivanovské jádro se větví na „haluznatou“ Remešskou větev a „klikatou a laločnatou“ větev Žďárenskou. První z nich sahá přes Repechy k Drahanům) její nejvyšší bod Dražanská horka 656 m je skutečně až na samém okraji centrální části vrchoviny, druhá se táhne od Žďárné přes Ludíkov, jižně od Valchova vlastně až k Boskovicím.

Zeměpisné pojmenování naší oblasti se postupně vžívalo až v 19. století – uvádí se Dražanská výšina, Dražanská plošina, Dražanská vysočina, až se ustálil nyní všeobecně používaný název Dražanská vrchovina, dříve chápaná jako nejj jižnější část tzv. Moravských Sudet. V zeměpisných příručkách, vydávaných po roce 1918 ke vzniku první čsl. Republiky jsem našel jiný zajímavý údaj – Dražanská vysočina nebo-li Vysoká Haná (německy Hannahochland – tedy Hanácká vysočina). Toto pojmenování není ale zdaleka nelogické – naše vysočina leží přece mezi (Velkou) Hanou na východě, což je Hornomoravský úval, a Malou Hanou na západě, vlastně severní částí Boskovické brázdy mezi Boskovicemi a Jevíčkem. S oběma těmito oblastmi sousedí a tvoří jejich rozsáhlé a mnohem vyšší rozhraní. Konečně jak na Hané, tak na Drahan-

ské vrchovině i na Malé Hané se dodnes mluví různými hanáckými nářečím, které přes všechny odlišnosti mají zřejmě společný původ. Současné dělení Dražanské vrchoviny (proti původní rozloze poněkud zmenšené) na tři podčepky – Adamovskou vrchovinu, Moravský kras a nejvyšší Konickou vrchovinu odpovídá modernějšímu pojetí geomorfologie České republiky.

Takže dnes máme naši Dražanskou vrchovinu a v Konické vrchovině náš Protivanov s okolím. Tato oblast není Horácko v pravém slova smyslu, Horácké je až v západní části Moravy na rozlehlé Českomoravské vrchovině, zasahující i hluboko do Čech. Pokud se tento termín u nás objeví, tak ho lze chápat jako hornatou (spíše ale kopcovitou) oblast mezi sníženinami Velké a Malé Hané, navíc Protivanov leží přímo na nejvyšších místech dopravní osy spojující obě oblasti mezi Boskovicemi a Prostějovem.

Protivanovský miniregion, tvořený přibližně katastrálními územími obcí Protivanov (s Hutí a Oborou), Bukové a Malého Hradiska s Oklukami, je geomorfologicky čili horopisně jednotný. Patří celý ke Dražanské vrchovině, což je horopisný celek náležející spolu s Malou Hanou k Brněnské vrchovině a k vyšší Českomoravské subprovincii. Vlastní Dražanská vrchovina se ještě dělí na tři tzv. podcelky: Adamovskou vrchovinu, Moravský kras a konečně Konickou vrchovinu. A k té patří celé Protivanovsko. Užívané zeměpisné názvy však nevystihují přesně polohu poměrně rozsáhlé náhorní plošiny. Centrem její nejvyšší části je právě Protivanovsko, neboť jak Dražany, tak zejména Konice leží až na protilehlých okrajích.

Území maximálních nadmořských výšek najdeme na západ od Protivanova v zalesněné oblasti mezi obcemi Žďárná – Suchý – Benešov – Pavlov – Buková – Protivanov. Nejvyšším bodem jsou 735 m vysoké Skalky v katastru obce Buková asi 1,5 km jižně od Pavlova. Nedaleko odtud na křižovatce lesních cest najdeme kótu 726 m, u níž stojí nová meteorologická věž. Nejbližší Protivanovu jsou pak 724 m vysoké Skály, dříve považované za nejvyšší bod celé Dražanské vrchoviny, které leží již na katastru Protivanova. Pásmo 700 m výšek se dále táhne na sever přes osadu Pavlov, jejíž část u silnice (včetně benešovské školy) těsně přesahuje tuto výšku. Slušných 720 m má ještě zalesněný „Kocór“ severně od Pavlova. Poté následuje menší deprese terénu pod 700 m se známým kopcem Paprč (jinak Babáč – 721 m), avšak poněkud jižněji je ještě vyšší bezejmenná kóta 726 m. na jih od silnice Žďárná – Protivanov jsou výšky již pod 700 m, nejvýše kóta 694 m na jihozápad od Skelné Hutě. Západněji leží známé letoviště Suchý, jehož katastrální území jako jediné obce celé Dražanské vrchoviny nikde neklesá pod 650 m.

Samotná obec Protivanov má nejvyšší body po obou stranách silnice do Malého Hradiska - návrší za kostelem má 684 m a vyhlídkový Babylon (U Javora) blízko repešské silnice 686 m, jinak má obec Buková, jejíž západní katastrální část leží ještě ve vrcholové části a východní spadá údolími potoků k Lipové a Hradisku. V okolí obce Malé Hradisko je však krajina mnohem „divočejší“. Stačí si projet silnicí č. 150 (dříve č. 18) prudkým spádem za obcí směrem na Prostějov a poté až k osadě Okluky, kde se silnice připojí k říčce stejného jména. Zejména severní okolí Malého Hradiska směrem k Bukové, Lipové a Seči je výškově velmi různorodé – od kóty 625 m jižně od Lipové až po 433 m na začátku Okluk. Téměř všude jsou velmi prudce se svažující stráně, zapomenout nelze pochopitelně na návrší Na Hradiskách se známými pozůstatky opevněného města z doby keltského osídlení našich krajin.

Vysoká poloha Protivanovska se odráží také v pověstném protivanovském podnebí a chladnějším počasí. Stačí porovnat nadmořské výšky Boskovic (asi 380 m) a Prostějova (pod 230 m) a jsme „doma.“ Zejména zimy na Protivanovsku jsou velice studené. Rozdíly 300 – 450 i více m nadmořské výšky jsou však dlouhodobě zřetelně znát a musí se s tím počítat.

Kdo se chce s přírodou Protivanovska seznámit ještě detailněji, nezbyvá mu než se, zejména pak v jarních a letních měsících, na popisovaná či jiná zajímavá místa osobně vypravit. Především terény ve vrcholové části kolem Skalek, kde jsou terény poměrně nenáročné i pro starší generace, najdeme klidná zákoutí, kde je čistý horský vzduch a potkat někoho je místy i vzácností.

VODOPISNÉ POMĚRY PROTIVANOVSKA

Všimneme si opět zvláštností přírody Protivanovska, což budou vodopisné poměry, čili situace v rozmístění vodních toků v okolí Protivanova. Z polohy blízko nejvyšších bodů Draňhanské (Konické) vrchoviny v nepřilíživém terénu vyplývá, že v okolí nenajdeme žádný větší tok, naopak však několik pramenů horských potoků, z nichž navíc nepatří všechny ke stejnému povodí.

Protivanovsko patří k úmoří Černého moře a k širšímu povodí řeky Moravy, ale příslušnost území k menším povodím je různá. Samotný Protivanov leží na tzv. rozvodí, což je přirozená hranice mezi povodími, v terénu však mnohdy velice nevýrazná. A to je zrovna náš případ.

Kdo projede jednou či vícekrát Protivanovem po silnici Boskovice – Prostějov, nebo i na Bukovou a zpět, usoudí, že obec Protivanov s okolím patří ke dvěma povodím, neboli že potoky se rozbíhají na dvě strany. Pečlivý pozorovatel, ať místní či příchozí, však ví, že takové směry nejsou dva, nýbrž dokonce tři:

1. povodí říčky Okluky (Hloučely) – dále Valové a Moravy
2. povodí potoka Luhy – dále ponorné Punkvy a Svitavy
3. povodí potoka Bílé vody – dále též Punkvy a Svitavy

Naším úkolem bude tedy si tyto skutečnosti postupně trochu uspořádat a vysvětlit.

Podle nejnovějších map se za pramen Okluky považuje potůček vytékající z bažinatého lesa jižně od silnice Hor. Štěpánov – Lipová, který směřuje na jihovýchod pod Lipovou, u Lipovského mlýna tvoří klikatou smyčku pod obec Seč, dále teče přes Okluky, kolem Stínavy, přes Hamry, po průtoku Podzámeckým rybníkem a Plumlovskou přehradou mění název na Hloučelu. Ta potom obtéká Prostějov ze severu a po spojení s Romží teče dál již jako Valová přímo do Moravy.

Její největším přítokem v naší oblasti je tzv. Hamerský potok (na starších mapách je uváděn jako počátek Okluky). Pramení východně od Pavlova, protéká lesem západně od Bukové a poté tvoří výrazně modelované příční údolí mezi Bukovou a Protivanovem, poté se klikatě vlní od bývalého protivanovského mlýna (kde přibírá potok protékající Bukovou) pod obec Hradisko, mění směr toku na sever a před lipovským mlýnem ústí do Okluky. Mezi Hradiskem, Sečí a Oklukami leží mezi těmito potoky výrazný a strmý Kozí hřbet (hradiští žáci mu kdysi říkali výstižně Kozák), na jehož východní ploché části leží Staré Hradisko. Z jižní strany Malého Hradiska teče k Oklukám ještě jeden malý potůček při silnici, k němuž vede z Hradiska známá a obávaná klesající serpentina na silnici č. 150 (dříve 18).

V samotném Protivanově vzniká ještě vcelku nepatrný a krátký potok, který vlastně nyní vytéká až z dolního rybníčku a ústí do Hamerského potoka přede protivanovským mlýnem. Právě u tohoto potůčku se rozkládá většina zastavěné části Protivanova, vlastně již od horního konce náměstí severním směrem podél silnice na Bukovou. Jednotlivá stavení jsou však umístěna téměř panoramaticky po obou březích potoka v nejrve mírně, později prudce klesajícímu terénu. Celý dolní konec Protivanova je v údolí pěkně uschován a poněkud chráněn před dotěrnými větry, které sužují horní části obce téměř po celý rok.

K tomuto povodí patří tedy východní polovina protivanovského katastru, převážná část katastru Bukové a celé okolí Malého Hradiska. Pro úplnost je třeba dodat, že blízko počátku Okluky pramení ještě další toky – vydatný usobrnský potok u Hor. Štěpánova a u Pavlovského dvora je počátek známé boskovické říčky Bělá.

PROTIVANOVSKO PO 40 LETECH

Takřka uprostřed vrcholové části Konické vrchoviny pramení západně od Skal (724 m) říčka Luha, nazývaná zatím Huťský či Oborský potok. Teče k jihu přes lesní rybníček U Třech krátkých, v Hutí přetíná silnici č. 150 a po průtoku dalším rybníčkem u Obory se spojuje s dalším potokem od Protivanova. Ten má několik zdrojů západně od obce, z nichž nejdelší vzniká východně od Skal, menší např. pramení těsně pod bývalou pilou, dnes podnikem VPO na západním okraji Protivanova. Teče opět jižním směrem, protéká rybníkem u silnice, obnoveným v 50. letech (v minulosti zde bylo rybníků více – odkud název Na Rebníkách). Od Obory teče již Luha velkým lesním komplexem dosti klikatým tokem s četnými menšími přítoky až k obci Sloup, kde se nejdříve spojí s podobným potokem Žďárnou a po průtoku obcí mizí u skaliska Hřebenáče v krasovém podzemí jako hlavní zdrojnice Punkvy. Potok Žďárná pramení také ve vrcholové oblasti jižně od Benešova, protéká lesním Starým rybníčkem a rekreačním rybníkem na Suchém, obcí Žďárná a stále k jihu až k soutoku s Luhou ve Sloupě.

Z našeho okolí patří k Luze nejzápadnější část Protivanova v okolí závodu VPO, areál střediska ATOL Na Rebníkách, dále rozsáhlá část polního a lesního komplexu včetně okolí Skelné Hutí a Obory.

Toto povodí je na první pohled poněkud utajené. Protivanovští pamětníci si jistě vzpomenou na dnes již neexistující malý rybníček na Nivě s kratičkým přítokem. Při průjezdu (lepší je to ale projít pěšky) směrem na Boskovice si všimneme za nejhořejším koncem náměstí malé deprese – silnice se mírně prohýbá přibližně v místech nové protivanovské školy (předtím starého fotbalového hřiště) a terén se tam svažuje nenapádně směrem na jih, kde se blízko silnice Protivanov-Niva vytváří občasný a málo zřetelný vodní pramen. V lese mezi Protivanovem a Nivou pak vzniká z několika malých potůčků velice zajímavý potok pod názvem Bílá voda. Protéká obcí Niva a Otínovsí, kde přibírá další potok s několika rybníčky, před Rozstáním po průtoku větším rybníkem mění jižní směr na víceméně západní, klikatě protéká Baldovcem, okrajem Holštejna a doslova přímo pod zříceninou holštejnského hradu se propadá do podzemí tzv. Rasovně, těsně u silnice na Lipovec. Je to tedy vlastně druhá ze zdrojnic ponorné Punkvy, spolu s Luhou se spojují někde pod Ostrovskou planinou, objeví se na dně Macochy a na povrch se vynoří tzv. výtokem Punkvy, která teče přes Blansko a vtéká se do Svitavy.

K tomuto třetímu případu patří tedy protivanovská vyvýšená část Nivy, okolí nové školy a jižní část katastru obce – a máme vodní poměry, zatím jen teoreticky, částečně zmapovány.

Poněvadž všechny popisované i jiné potoky na Protivanovsku pramení blízko sebe v poměrně ploché části Konické vrchoviny, mají jejich horní toky malý spád i poměrně málo vody. Zásobování vodou zvláště v Protivanově bylo v minulosti se značnými obtížemi, nyní je situace ustálená.

Kdo by si chtěl popisovaná místa v přírodě vlastnoručně osahat, necht si sežene dobrou podrobnou mapu a sám či s dalšími zájemci někam vyrazí. Zejména by bylo velice zajímavé najít či aspoň odhadnout průběh rozvodí mezi všemi třemi popisovanými případy, což by ale nebyl úkol nijak lehký. Protivanovské okolí, byť na první pohled dosti jednotvárné a většinou jakoby zadumané, za to rozhodně stojí.

PaedDr. Alois Bartošek

VZPOMÍNKY PANÍ KRÁTKÉ

Narodila se 19. června 1926 v Protivanově. Zde chodila pět roků do obecné školy a tři roky do měšťanské školy.

V Boskovicích navštěvovala hospodyňskou školu v letech 1943-1944. V roce 1949 se provdala za Františka Krátkého. Měli spolu čtyři děti – dva chlapce a dvě děvčata. V roce 1988 jí manžel zemřel.

Paní Krátká si od 28. října 1976 píše rodinnou kroniku. S jejím svolením uvádíme některé události z jejího života.

Dětství: Vánoce. Zvláště Vánoce byly u nás krásné: měli jsme vánoční stromeček, na večeri rybí polévku, smaženého kapra, brambory a kompot. Dále pak koláče, pečené cukroví, med a víno. Po večeri jsme měli ořechy a jablíčka. Na stromečku byly ořechy, jablíčka, čokoládové figurky, vánoční ozdoby a svíčky. Pod stromečkem jsme měli dárky, zpívali jsme koledy a zachovávali jsme staré zvyky – házeli jsme botou přes hlavu, rozkrajovali jablíčka atd.

Škola: V první třídě nás učila paní učitelka Štěrbová, ve druhé a třetí třídě paní učitelka Kovaříková, ve čtvrté třídě paní učitelka Totušková, v páté třídě pan učitel Konečný. Na měšťance byl náš třídní učitel Hilburger, dějepis vyučoval pan učitel Stárek, jeho manželka nás učila, němčinu. Na ruční práce nás měla paní učitelka Lišková.

Náš tatínek byl velký orel a lidovec. Orel byl tělovýchovný spolek a vlastnil katolický dům. Hrávali jsme zde divadelní hry, pořádali jsme taneční zábavy a veřejná cvičení.

Mládí: Za první republiky byl zvolen starosta obce Josef Kolář – Škrbencu. Zůstal starostou celou válku. Také byl veliký muzikant, kapelník a později i varhaník v kostele. Za jeho starostování byla v Protivanově zavedena elektrika, postaven hasičský dům, provedla se kanalizace ve středu obce a byl zbudován rybník Na Padělkách. Starostou byl 14 roků, dva roky předsedou a delší dobu matrikářem obce.

Za druhé světové války byl nedostatek potravin, oblečení a obuvi. Z hospodářství se muse-lo odevzdávat obilí, dobytek, mléko a vejce. Každý zemědělec měl předepsané dodávky podle výměry pole. Peněz bylo hodně, ale zboží málo. Starosta vydával potravinové lístky, které jsme dostávali každý měsíc. Také byly šatenky a poukaz na jedny boty za rok.

Za Německa se vytvořila Osvětlová beseda, pod kterou se hrávala divadla. Divadelní hry režíroval pan Alois Kopecký č. 210. Hudbu a zpěvy učil Josef Kolář – starosta. Divadla se hrá-la v celém okolí, ve Žďárně, v Malém Hradisku, ve Stínavě, v Jednově a v Boskovicích. Byli u nás dobří herci – František Pavlů čp. 201, Jaroslav Sychra čp. 147, Alois Kolář čp. 152, Josef Marek čp. 4, Marie Kolářová – Babčenka čp. 45, Karla Kolářová (Kostelníková, zemřela mladá, bydlela na Bardoně, domek je zbourán) Liba Ondroušková – Příkrylová čp. 167, Mařenka Marková – Sychrova čp. 56, Mařenka Krátká – Nejedlá čp. 95 a Lojzi a Bohuška Hanáková – Vin-klerová čp. 202.

Začátkem května 1945 byl konec 2. světové války. Přes naši vesnici fronta nešla, ale po válce projíždělo vesnicí hodně zajatců. V měsíci dubnu byli ubytováni v každé rodině němečtí vojáci.

Vzpomínám na krásné chvíle našeho mládí, i když jsme ho prožívali za války. Chlapci cho-dili pod okna, kde byla svobodná děvčata. Vyměnili přes noc květiny za okny, odnesli parkany od hnojů a zanesli je jinde. Na Nový rok chodili chlapci umývat děvčata. Chodilo několik sku-pin, umyli děvčata sněhem, pak nám dali ručník na utření a nalili všem kořalku. Na Velikonoc-e chodili chlapci po mrskutě. Když mělo děvče chlapce, dostal od ní čokoládové vajíčko. Na pouť zase chlapci dávali děvčatům perníková srdce. Na Prvního máje se stavěl velký máj na náměstí, kácel se koncem května. Bývala to velká slavnost. Děvčata byla v krojích a chlap-ci dělali maškary.

V zimě se pořádaly plesy. Všechna děvčata měla dlouhé toalety a chlapci tmavé obleky. Byly to pěkné společenské zábavy. Na muzikantském plese jsme tančili staré protivanovské tance, které nás naučila babička Kopecká s manželem – Policajtovi č. 183, porodní asistentka

Menšíková a strýc Kolísků č. 154. Protivanovské tance se tančí dodnes. Jsou to třasák, ševcovská, coufaná, hoptajč. Paní učitelka Sedláková pokračovala v učení těchto tanců. V současné době vyučuje tance paní Radka Baráková.

ŽIVOT V PROTIVANOVĚ VE 20. STOLETÍ

JAK SE SLAVILO DŘÍVE

Protivanov je obec na Drahanské vrchovině, na okraji bývalého Boskovického a dnes Prostějovského okresu, vzdálená od kulturních center. Z dřívějších dob se zachovala řada starých zvyků a obyčejů. Celý svůj život prožívám v Protivanově a do dnešní doby mně leccos utkvělo v paměti. Jsem přesvědčena, že musím zaznamenat pro příští generace to, jak se i naše vesnice a život v ní změnil za poslední desetiletí.

Už vstup do nového roku byl zde jaksi posvátný. Na Tři krále chodili po vesnici koledníci, byli to kostelníci a ministranti. Přišli do domu a na dveře každého stavení psali svčcenou křídou znaky: K+M+B (Kašpar, Melichar a Baltazar) a letopis nového roku. Za to dostali příslušnou odměnu.

Když napadl první sníh, většinou začátkem listopadu, vítaly ho s radostí děti. Sotva jsme odložili brašnu se slabikářem a tabulkou, hned jsme běželi sáňkovat a lyžovat. Jen málo dětí mělo sáňky a lyže, obvykle se vozily na obrácené stoličce a lyže měly udělané z prkýnek ze sudů. Když se hodně chumelilo, sedávali jsme u kachlových kamen v teplíčku a u petrolejových lamp jsme četli knížky Kája Mařík, Broučci, Gabra a Málinka a jiné.

Také v tu dobu se v chalupách dralo peří a pletly se z rezné slámy šňůry na výrobu slaměných výrobků. Při tom se vypravovaly různé příběhy o čarodějnicích, divoženkách, o zvonové studni a strýci Janu Malinovském, který uměl hypnotizovat lidi. Také se při draní hodně zpívalo. Každý večer, když se draní skončilo, měla děvčata probíhačku. To se běhalo po vesnici a kde byli mladí kluci, tam se dělaly schválnosti.

Od Vánoc do masopustu se konaly plesy. Pořádali je hasiči, orlí a sokoli. Bývaly to hezké společenské události. Děvčata měla dlouhé toalety a chlapci tmavé obleky. Svatby byly pořádány ve vsí příslušností a důstojností. Slavnostní obřad se konal v kostele. Přišel-li ženich pro nevěstu z cizí dědiny, byl místními chlapci „zalykován“ a musel si svoji vyvolenou vykoupit. Zato na ostatky si mládež vynahrádila. Tančilo se v katolickém domě, v sokolovně, někdy až do rána. Ostatky se držely tři dny a noci. Začalo se tančit vždy odpoledne v sobotu a tančilo se až do půlnoci v úterý před popeleční středou. Tančily se staré protivanovské tance a před půlnocí se pochovávala basa. O půlnoci se tanec ukončil a začínala postní doba.

Po masopustu začínala doba postní, držel se přísný půst a žádné zábavy se nekonaly. Pouze v katolickém domě se hrávala divadla. Neděle před Velikonocemi jsou pojmenovány černá, prazná, kýchavná, družebná, smrtná, květná a velký pašijový týden. Přišly Velikonoce. Na Zelený čtvrtek odletěly zvony do Říma. Chlapci chodili po vesnici s hrkačkami, hrkali vždy v poledne. Na Velký pátek se zpívaly v kostele pašije a chodilo se líbat sv. kříž. Veselejší to už bylo na Bílou sobotu. V pět hodin odpoledne byl velký průvod na náměstí s velebnou svátostí,

zastoupeni byli hasiči a orli a veliké množství občanů z celé farnosti. Obvyčejně po vzkříšení už byly taneční zábavy. Na pondělí velikonoční byl mrskut, chlapi mrskali děvčata po nohách, aby nedostala prašivinu. Děvčata pak dávala chlapcům malovaná vajíčka.

JAK ŠEL ROK

Zima na Dražanské vrchovině začíná v listopadu a někdy trvá až do dubna. Bývalo a je u nás vždy hodně sněhu. Po dlouhé zimě přišlo očekávané jaro. Největší radost z jara měly děti. Páni učitelé mívali s námi někdy trápení, někdy se objevila v rukách učitele i rákoska. Na jaře vypučely první fialky, na lukách petrklíče a jaterníky, v Barákově a Malé horce konvalinky. Začínaly polní práce a my jsme museli ve všem rodičům pomáhat po celý rok. Hasiči na Prvního máje stavěli na náměstí vysoký nazdobený máj. Chlapi májku hlídali, aby ji neskáceli a neukradli její vršek přespolní chlapi. Na konci května se májka kácela. Byla to slavnost, kterou pořádali hasiči. Průvod šel z dolního konce vesnice až na náměstí. Tento průvod doprovázely různé maškary a alegorické vozy. Po skácení máje se konala taneční zábava.

V měsíci květnu se konaly v kostele Mariánské pobožnosti, kde chodilo hodně dětí, mládeže a byl plný kostel věřících. Čas běžel a byl konec školního roku, dostávali jsme vysvědčení, každý takové, jaké si zasloužil. Děvčata se ve třetí třídě učila ruční práce, šít, plést, háčkovat, vyšívát. Tehdy byl ředitelem školy Josef Kovařík, krátce Pavel Šlahúnek, pak Alois Ferulík. Ředitel Šlahúnek zařídil, že v brněnském rádiu mluvila paní Marie Hanáková č. 92 na téma: „Naše mámy, my a naše děti.“ Také o naší vesnici mluvil do rádia starosta obce Josef Kolář č. 38, Karel Krátký č. 95 a Vincenc Marek č. 23.

O prázdninách jsme chodili na jahody, borůvky a maliny a do lesa na hříbky. Tehdy rostlo v lese tolik kuřátek-lišek, že to byla místa v lese žlutá. Pomáhali jsme doma v hospodářství, sekli trávu, sušili sena, jezdili a orali s kravami a obstarávali jsme doma dobytek. Když bylo pěkné počasí, chodili jsme se koupat do dolního rybníka, kde byly děti z celé vesnice. Tento dolní rybník byl plný vodních živočichů, žab, pijavic, koňských vsí. Nám dětem to nevadilo. Naučili jsme se plavat. Až jsme byli větší, chodili jsme se koupat do Oborského rybníka, zde byla voda čistá a plná ryb.

Také jsme chodívali cvičit do tělovýchovných spolků. Někteří do Sokola a jiní do Orla. Cvičili žáci, žákyně, dorost, dorostenky, ženy a muži. O prázdninách se pořádala veřejná vystoupení. Bývaly průvody z dolního konce přes náměstí. Sokoli šli cvičit k sokolovně a orli pochodovali do sadů na Nivě. Na těchto vystoupeních nás všechny doprovázela dechová kapela Kolářova-Škrbencova.

Když nastaly žně, pomáhali jsme dle svých sil. Po žních nastala pastva dobytka. Vyháněli jsme krávy, kozy a telata na pastvu. Hledali jsme ostružiny a trhali lískové oříšky. To se na lukách objevovaly první ocuny a ohlašoval se podzim. Šlo se do jablek – brambor. Kopal se ručně motykou, někdy i čtrnáct dní. Po vykopání brambor se vláčelo a páčila se nať. Dělal se ohně a pekly se brambory.

Blížil se listopad, svátek Všech svatých a Dušiček. Chodilo se na hřbitov opravovat hroby zemřelých. V kostele se konaly mše za zemřelé a pobožnosti.

Čtyři týdny před Vánocemi je advent. Každý den jsme chodili na roráty. Prošlapovali jsme si cestičky zaváté sněhem. Dětská drobtina očekávala Mikuláše. Přišel do chalupy s andělem a čertem. Když se děti dobře modlily a poslouchaly rodiče, dostaly kornout cukroví nebo cukrový špalek. Pro ty nehodné, co neposlouchaly a nechtěly se modlit, byly jen brambory a řepa. Horský kraj byl již po řadu týdnů zasypan sněhem a blížily se Vánoce. Těšili jsme se na Ježíška a dělali dobrotu doma i ve škole, jen aby na nás jezulátko nezapomnělo. Byla zde poezie Vánoc, doma i ve škole jsme zpívali koledy. Na Štědrý den byl pěkný stromek a pod ním dárky. Na Boží hod vánoční se chodilo v 5 hodin ráno na jitřní mši sv. do kostela. O to radostněji a slavnostněji zaznělo v září světél: Narodil se Kristus Pán a se vsí zbožností jsme zpívali

zdramatizované koledy a vánoční Rybovu mši. Varhaníkem byl pan František Zapletal č. 117, později pan Josef Kolář č. 38 – starosta obce a také kapelník, který hudebníky a zpěváky řídil. Měli jsme u nás veliký pěvecký sbor mladých chlapců a děvčat. Učitel Vladař tento sbor dirigoval a učitel Hilburger hrál na housle. Na Boží hod ve sváteční a slavnostní náladě se usedalo doma k prostřenému stolu. Na Štěpána umývala děvčata chlapce a podávala jim gatě – kalhoty. Zaznívala tradiční koleda: Koleda, koleda Štěpáne, co to neseš ve džbáně.

Na Silvestra bývala v katolickém domě estráda a nebo se hrálo divadlo, a nejvíce operety, které nacvičoval Alois Kopecký č. 210.

Na Nový rok zase chlapci chodili umývat děvčata sněhem a všem domácím nalávali skleničku kořalky. Bývala to veliká legrace.

Rok uběhl jako voda a čekalo se, co přinese nový rok. Po Novém roce žila horská dědina svým tradičním stylem života.

SPOLKY V NAŠÍ OBCI

V Protivanově byly založeny roku 1911 dvě tělocvičné jednoty – SOKOL a OREL. Tyto spolky učily děti, mládež, ženy a muže cvičit. Orli cvičili v katolickém domě a sokoli v sokolovně, u které měli sportovní hřiště. Nacvičovali nás starší vedoucí, kterým jsme říkali sestry a bratři. Cvičili žáci, žačky, dorost, dorostenky a muži a ženy.

Jeden den v týdnu po celý rok jsme mívali cvičení. V zimě jsme cvičili v katolickém domě a v létě jsme chodili cvičit do sadu na Nivě. Učili jsme se pochodovat, cvičila se prosná cvičení, a učili jsme se různé tanečky a vždy jsme hodně zpívali a ty mladší žačky jsme zaučovali. Žáci měli rádi různé hry a zkoušeli cvičit na hrazdě a učili se prosná cvičení. Muži, ženy, dorost a dorostenky také cvičili prosná cvičení, tančili Českou, Moravskou a Slezskou besedu a čtverylku. Muži a dorost předváděli cviky na bradlech a na hrazdě dělali veletochy. Vždy jednou za rok bývala v létě veřejná cvičení, když byly prázdniny. Bývala to veliká slavnost. V neděli dopoledne jsme všichni krojovaní orli šli na mši svatou – hrubou, kdy se nesla naše vlajka a náš orelský prapor. Odpoledne ve 2 hodiny byl krojovaný průvod z dolního konce vesnice od domu č. 1. Do pochodu vyhrávala Kolářova dechová hudba. Pochodovali jsme v parádních krojích po celé vesnici až do našeho orelského sadu. Tam jsme předváděli divákům z celého okolí, co jsme se za celý rok naučili. Na veřejná cvičení k nám dojížděly orelské spolky z Otinovy, ze Ždárné a Benešova. Protivanovská jednota jim to oplácela. Při celém tomto vystoupení nám vyhrávala Kolářova dechovka. Po veřejném vystoupení bývala taneční zábava. Sokoli také měli své veřejné vystoupení, průvod přes celou vesnici i s hudbou. Sportovní hřiště měli u sokolovny. Každý se snažil ve svém spolku, aby jeho cvičení bylo co nejhezčí. Soutěžili jsme mezi sebou, a byli jsme velcí rivalové.

Roku 1939 za německé okupace, byly všechny spolky zrušeny. U nás v Protivanově se celá obec semkla a přes celou druhou světovou válku držela při sobě. Nikdo z naší vesnice nebyl zavřen v žaláři, ani umučen v koncentračním táboře. Některé sousední vesnice byly německými okupanty vystěhovány. Repechy, Bousín, Drahany, Otinoves, Hartmanice-Niva a ještě více obcí na Vyškovsku. Byla tam zřízena vojenská střelnice. Pozavírání a umučení v koncentračních táborech byli lidé ze Ždárné, ze Suchého, z Benešova, z Bukové a z Malého Hradiska.

KULTURNÍ ŽIVOT V PROTIVANOVĚ OD ROKU 1939

Roku 1939 naši Československou republiku okupovali Němci. Hitler zrušil tělocvičné jednoty Orla a Sokola. U nás v Protivanově orli vytvořili spolek Osvětová beseda. Pod touto besedou posilovala národní sebedůvěru, jak lidem u nás v obci, tak celému okolí. Pořádaly se dětské besídky a akademie. Nejvíce se hrávala divadla, pořádaly se estrády a kabarety, při

nichž se hodně zpívaly kuplety a tančily různé tanečky. Nebylo měsíce, kdy by se nehrálo divadlo, každý měsíc jiný kus. Nejčastěji to byly operety, činohry a dramata. Vybírala se náročná a národně uvědomělá díla s velkým obsazením herců a omladiny.

Měli jsme u nás v Protivanově velmi dobré herce a zpěváky. Z děvčat to byla Mařenka Kolářova – Babčenko, ta snad uměla hrát i očima, Karla Kolářová – kostelníková, Marie Štěničková – mlynářova, Mařenka Krátká – Žáčková, Mařenka Marková – Sechrova, Lojzi a Bohuška Hanákovy. Menší role hrála Blažena Pavlů – Žemlova, Marie Marková-Tomišková, Josefa Staňkova č. 10.

Z chlapců a mužů hrávali Alois Kolář – Fárku, Jaroslav Sychra – Krestu, Květoslav Krátký – Matysák, František Pavlů – Macének, Josef Marek – Sechru, Vincek Nejedlý – Zólu, Jenda Trnečka – Štatu, Josef Marek – Tomišku, Josef Šustr, Slávek Kopecký – Pepku, Josef Pospíšil z chaloupky č. 9. Účinkovalo nás vždy v divadelním představení 15-30 herců. Když jsme tato divadla hráli, byl katolický dům vždy doslova přeplněn našimi občany. Také sem jezdili z celého okolí, z Jednova, Lipové, Bukové, z Malého Hradiska a ze Ptení. Hodně se hrávalo v sousedních vesnicích. Nejvíce ve Žďárné, v Malém Hradisku, ve Stínavě a také v Boskovicích. My, mladší omladina jsme hrávali to, co bylo třeba. V každé operetě se tančí balet. Tančilo šest dívek a při každé operetě nám hrála Kolářova kapela. Na jednom divadle se zpívala píseň: Česká ryba na český stůl. Režisér Alois Kopecký vymyslel a vystříhl z papíru čtverce a na ně napsal velká písmena, která ve složení znamenala Československá republika. Děvčata tančila a tři dívky na konci tance vystoupily dopředu jeviště a vyzvedly papírové čtverce s písmeny před sebe. Na nich byla tři písmena – Č S R. Lidé hodně tleskali. Po divadle nám bylo řečeno, že to jsme si dovolili mnoho, že nás za to mohli Němci zavřít a divadla nám zakázat. Bylo více takových vystoupení. Jaroslav Sychra hrál hrobníka a jednu sloku písničky si vymyslel:

„ Kdo na vše jenom nadává, šup s ním do hrobu,
kdo ze msty lidí udává, šup s ním do hrobu,
komu je všechno špatné zde, šup s ním do hrobu,
sám ale nic nesvede, šup s ním do hrobu.
Jó, hrobníkem by každý chtěl být rád,
jen aby moh jiného zakopat,
kdo jinému ale jámu kopá,
ten na konec sám do ní spad.“

„ Kdo na vše jenom nadává, šup s ním do hrobu,
kdo ze msty lidí udává, šup s ním do hrobu,
komu je všechno špatné zde, šup s ním do hrobu,
sám ale nic nesvede, šup s ním do hrobu.“

Jó, hrobníkem by každý chtěl být rád,
jen aby moh jiného zakopat,
kdo jinému ale jámu kopá,
ten na konec sám do ní spad.“

Za německé okupace byly zakázány taneční zábavy. My, mládež, jsme po každém divadle uprosili starostu obce Josefa Koláře, aby nám po divadle povolil aspoň dvě hodiny zábavu. On nám to vždy povolil. V krátké době jsme měli židle uklizené a hned se tančilo. Jednou po divadle přišel do katolického domu četnický strážmistr a ptal se, kdo nám zábavu povolil. Starosta odpověděl, že on. Četník řekl, že to okamžitě zakazuje, ale starosta na to: „ Já to povolil a bude se tančit dál.“ Nebál se, že s tím bude mít potíže. Tenkrát z toho nic nebylo a my jsme byli spokojeni, že si můžeme zatančit.

Hrávali jsme tato divadla: Divá Bára, Kříž u potoka, Na tý louce zelený, Seděla pod borovičkou, Frajerečka, Uličnice, Pode mlejnem nade mlejnem, Sňatkový podvodník, Dražba na nevěstu, Veselá vojna, Moravičko milá, Na našem hradě straší, Čardášová princezna, Hospoda u přívozu, U veselého kamzíka, Tulák, Milion sem, milion tam, Už je v Čechách jak bejvávalo,

Srdce v rákosí, Z českých mlýnů, Madlenka z kovárny, Píseň dcery ducha mého, Babička od Boženy Němcové.

Drama: Pro matku nevině odsouzena, Hrobníkův syn, Stržený kříž, Národ pod křížem. V jedné divadelní hře už si nevzpomínám v které se zpívala píseň:

Moravo krásná, Moravičko milá, ty země moje na světě jediná, v celé tvé kráse, kterou ti Pán Bůh dal, Moravan věrný jen v ní vidí svůj ráj. Proto zbožňuji každý tvůj rodný kout a jen v srdci tvém navždy chci spočinout. Moravo krásná, Moravičko milá, ty země moje na světě jediná.

Také jsme hodně jezdili do Brna do divadel. Do Janáčkova divadla, do Reduty, Typosu. Ještě jsme byli ve starém divadle na Veveří, které už je dlouhou dobu zbourané. Jezdili jsme vlakem na večerní představení a přes noc jsme spali u svých příbuzných. Jezdilo nás tak kolem dvaceti a druhý den jsme se zase vraceli vlakem domů. Byly to velmi hezké hry: Prodaná nevěsta, Rusalka, Jakobín, Země úsměvů, Káfa Kabanová, Liška Bystrouška, Divotvorný hrnec, Jenůfka, Rose Mary, Maryša, Figarova svatba, Netopýr, Libuše, Čardášová princezna, Uličnice, ani si už všechny nepamatuji. Bývalo to velmi pěkné. Také jsme byli několikrát ve varieté „Rozmarýn,“ v dnešní době je zrušené. I v Olomouci jsme byli na několika představeních.

Pořádali jsme výlety na kolech. Vždy nás jela větší partia mladých lidí. Jezdili jsme na poutní místa do Sloupu a Křtin. Zde jsme vždy navštívili všechny krasové jeskyně. Sloupsko-Šošůvské, Kateřinské a Balcarou. Jeli jsme lodičkou po říčce Punkvě a dále pokračoval výjezd na propast Macochu.

Jindy jsme se vydali zase na druhou stranu. Jelo nás asi 25 mladých chlapců a děvčat. Jeli jsme na Konic i Javoříčko. Prohlídka Javoříckých jeskyní se nám velmi líbila, také návštěva Bouzova byla velmi pěkná. Mladečské jeskyně se nám moc nelíbily. Navštívili jsme zámek Úsov, Uničov, Litovel, Olomouc a Sv. Kopeček. Jezdili jsme na dva dny. V Olomouci a na Sv. Kopečku jsme přespali. Tyto výlety organizoval pan Alois Kopecký č. 210, režisér všech těch divadel, která se u nás hrála v katolickém domě.

Po osvobození se opravil katolický dům a pokračovalo se v operetách, které byly zaměřeny na svobodu národa: Píseň dcery ducha mého, Národ pod křížem – obrana do doby okupace, Už je v Čechách, jak bejvávalo. Po únoru 1948 byl zrušen Sokol i Orel a byla ustavena jednotná tělovýchova. Tím skončila divadla a pokračovalo se s vystoupením Horáckých tanců ve Vyškově, Líšni, Strážnici a na pozvání ministerstva kultury v Praze. Za kulturní dění v Jednotě Orla je třeba ocenit osobnosti – pana Koláře Josefa – starostu, kapelníka a varhaníka, a pana Kopeckého Aloise, který měl vše v režii. Velký dík a uznání patří samozřejmě všem ochotníkům.

ŇEKO O NAŠICH OBYVATELÍCH

U nás v Protivanově se sedlákům říkalo hřbeti, oni si mysleli, že jsou něco vyššího než obyčejní pracovití lidé. Po sedlácích byli chalupníci. Ti měli méně zemědělské půdy. Sedláci, ti měli od 15 do 25 hektarů pole. Po chalupnících byli domkaři, ti měli 20-30 mír pole i více a někteří méně, (1 měrice = 0,20 hektaru).

Ti, co měli jen pár mír pole, ale při tom měli svoje zaměstnání, nejvíce zde byli krejčíři, kteří šili nastříhanou práci doma. Šili saka, kalhoty, zimní pláště, bundy, vesty, letní baloňáky. Tuto práci pak odváděli továrníkům do Boskovic a do Prostějova. Tím si přivydělávali na živobytí. Nejchudší bývali kofeři. To byly rodiny, které bydlely u sedláků v chaloupkách, při gruntech. Celé tyto rodiny jim pomáhali sedlákům při práci na poli.

Obyvatelé všech obcí kolem Protivanova mají ještě jedno pojmenování.

Protivanov – *řepáci*

Buková – *hókači*

Seče – *rohleny*

Malé Hradisko – *koni*

Repechy – *berani-juchani*

Bousín – *kone*

Hartmanice – Niva – *pytláci*

Žďárná – *plachtáci*

Suchý – *pičáci* – museli se stěhovat, proto moc plakali tedy pičeli

Benešov – *pěraci*

Štěpánov – *voláci*

Z NAŠÍ RODINY

Můj dědeček, mé maminky tatínek, se jmenoval František Kolář, rolník z Bukové č. 35. Prý byl ve škole velmi chytrý a byl velmi dobrý zpěvák. Zpíval evangelia při pašijích v protivanovském kostele. A ještě jednu důležitou funkci zastával. Vodil poutníky jako starší bratr do Vamberk v Polsku. Kolem svatodušních svátků se shromažďovali poutníci z celé naší farnosti a okolí. Cestou přibírali další poutníky. Šli lesem a zkratkami na Konic, Mohelnici, Postrělmov. Dále šli na Králíky, kde se zastavovali, je to poutní místo s krásným kostelem na vyvýšeném místě a velmi pěkným rozhledem po celém kraji. Odtud pokračovali na Vartu a Vamberke. Deset dnů trvala tato cesta na pouť. Jezdával s nimi koňský povoz, který každému poutníkovi vezl pecen chleba, vodu a jíšku, tvaroh, vajíčka a ostatní potraviny. Neměli tehdy jako my maso, salám, uzeniny, snad kousek špeku. Cestou se zastavovali, dělali si ohně a vařili si polévky. V noci přespávali někde u lidí na zemi na slámě a někdy spali i venku pod širým nebem. Spisovatel Alois Jirásek o pouti do Vamberk psal ve svém románě „U nás.“ Toto mně vyprávěla moje maminka, že na této pouti byla pěšky dvakrát (maminka A. Krátká, rozená Kolářová).

Dědeček také vodíval poutníky do Mariazell v Rakousku. Poutníci se shromažďovali v třeštině farnosti u Olomouce, odkud procesí 4. května vycházelo. Po cestě se přidávali další poutníci od Prostějova, Brodku u Prostějova, Vyškova. První den došli do Rousínova, tam přenocovali. Druhý den se vydali přes Tvarožnou, Chrlice, Rajhrad, Pohořelice do Znojma. Dalšího dne přešli hranice do Rakouska, na nocleh zůstávají v Réci. Dále putovali přes Pulkozu-Eggenburg, přes městečko Eybink až do města Dlouhá Luže-Langenlois, kde přenocují počtvrté. Cesta vedla dále přes dvě města – Kámen a Kremži-Stein und Krems. Poutníci přejdou přes most nad Dunajem, pokračují přes městečko Mautern, odkud se dostávají na nocleh do Sv. Hypolita ve Sv. Pöltenu. Další den přenocují ve Wilhelmsburgu-Türnitz, odkud pokračují směrem na Vídeňské hospody Mitterbachu, přejdou štyrské hranice a už zbývá jen kus cesty do cíle, do poutního místa Mariazell. Tam zůstanou dva dny a dvě noci a zase se připravují na zpáteční cestu. Ta vedla přes Kremži do Gamingu, tam přenocují. Dále putují k horám Randeng, projdou dědinkou Rosenau, vlakem jedou do Grünsbau. Loď je přepraví přes Dunaj a ubírají se k panně Marii Tafelské, kde zůstávají na nocleh. Ráno pak sestoupí z kopce do městečka Marbachu. Nasednou na loď a plaví se po Dunaji k městečku Kamenu. Pěšky dojdou do Vídně. Cílem tohoto dne je Zübing, zde se často i pod širým nebem ukládají ke spánku. Cesta k domovu pak vede už známou trasou – Eggenburg, Pulkava, Réce, přejdou hranice a už je tu Znojmo, kde přenocují. Vracejí se na Pohořelice, Rajhrad, na noc jsou v Modřicích. Poslední nocleh je v Drysicích, kam se dostanou přes Chrlice, Tuřany, Šlapanec, Rousínov a Vyškov. Pouť končí v Prostějově, odkud se poutníci rozcházejí do svých domovů.

Šestnáct dní trvala tato cesta – 4. května poutníci vycházeli, vrátili se 19. května. V květnu bývá ještě zima, ale celou tuto náročnou pouť poutníci vydrželi. Tehdy byli lidé zbožní, a tak i tuto námahu překonali. V Rakousku měli i přátele, tamní občané už na ně čekali, vítali je a nabízeli jim nocleh. Dědeček vzpomínal i na to, že jim jeden rok jedna poutnice zemřela, pohřbili ji tam. Každým rokem se u jejího hrobu zastavili a pomodlili se.

Toto vše zaznamenal můj dědeček **František Kolář z Bukové č. 35**

ZAPOMENUTÁ SLOVA V PROTIVANOVSKÉM NÁŘEČÍ

Těch slov, která se pomalu zapomínají a zejména pro naše mladé a nejmladší obyvatele jsou úplně neznámá, je ještě víc.

Paní Krátká nám některá slova připomenula:

gront – selský statek

forhóz – průjezd na selský dvůr

gaňke – v zemědělské usedlosti před chlévy a stáji chodba

síň – místnost před světnicí

žebříňák – vůz na svážení sena a obilí

fasuňk – vůz na svážení sena a obilí

šajf – brzda u vozu

brce – na zapřažení dobytka do vozu

voje – hůl u vozu

držáky – dávaly se na předej oje, připevňovaly se dobytku k chomoutům

lokotě – to byly krátké dřevěné tyčky v kolech u povozu

fůra – naložené seno nebo obilí do výšky na vozu

póza – to byla dlouhá dřevěná hůl na stažení fůry sena nebo obilí, vázalo se řetězem a provazem

rygl – na zavírání vrat

šmír, kolomaz – mazání hřidelů u zemědělských povozů

patěna – se říkalo kravám

parkan – dřevěný nízký plotek u hnojiště

kravěnc – tím se kravěncovala ve starých chaloupkách a kůlnách hliněná podlaha. Je to trus hovězího dobytka

povříska – se vázala z rezné slámy a svazovalo se do nich posečené obilí – snopy

snope – se skládaly na poli křížem proti sobě a nahoru se pokládal jeden snop. 15 snopů tvořilo jeden mandel

stodynka – v poli bývaly důlky a v nich pramenila pitná voda

žerna – dva kulaté kameny na sobě, uprostřed kamenů otvor, kam se sypalo obilí a kameny se ručně točily a vznikla rezná mouka – žernovka

šupna – dřevěná bouda,

šraňke – zábradlí u silnic

štoly – pro koně šrouby do podkov pro koně

věchet – zmačkaná sláma na utírání dobytka

potynka – dřevěná nádoba na nošení vody ze studny

kločka – dlouhá dřevěná hůlka na konci se železným háčkem, tím se nabírala voda ze studny

vážke – kratší dřevěná hůlka s řetízky a háčky na každé straně hůlky, na tom se nosily putýnky vody ze studně

štanď – velká dřevěná nádoba, která byla v každé chalupě, tam se vždy a to denně nanosilo větší množství vody, která se používala na vaření a pití

harmara – stříň na šaty

štokrle – *legátka* – židle bez opěrky

fotral – poudro

střep – květináč

šnuptychl – kapesník

hotěrák – ručník

poclámka – prostěradlo na postel

lůžko – postel

fírhaňke – záclony na okna

flórka – šálka na krk

šalínek – šátek na hlavu
fusakle – ponožky
vonoce – staré hadry do bot, používaly se místo ponožek
mentólke – teplé střevice, boty na zimu
žěčka – lžice
šofánek – naběračka
šprudlák – kvedlačka
kředylka – poklička
řěrtušek – zástěra od pasu
kacabajka – vypasovaná halenka se šůsky
kordolka – nosila se místo dnešní podprsenky a také se nosí k našemu kroji
krézl – nosí se kolem krku a také patří k našemu kroji
šarabáre – teplé mužské prádlo (trikáče)
gatě – kalhoty
bombardáke – dámské spolní kalhotky s delší nohavicí
šalín – větší šátek, který se nosil přes ramena
šál – dlouhý ozdobný přehoz, který se nosil v zimě na hlavě a omotán kolem krku
vlňák – velký teplý přehoz se střapci, který se nosil v zimě přes hlavu a ramena, nosily ho staré babičky

V KREJČOVINĚ SE UŽÍVALO HODNĚ NĚMECKÝCH SLOV

mašina – šicí stroj
tihlečka – žehlička
řiglovalo se – žehlilo se
krajštychovalo se – křížkovalo se
štafírovalo se – zapošívalo se
řikyrovalo se – přišívalo se drobnými stehy plátno na vrchní látku, hlavně na klopy
řigholc – dřevěný půlpecen na žehlení
fotro – podšívka pod kabát
kalmuk – zateplivka do zimních kabátů
tobštajn – krejčovská křída
raglán – zimní kabát
hubertus – dlouhý zelený kabát s vlasem na povrchu
mustr – předloha na šití krejčovských výrobků (stříhy)
hapatyka – lékárna
krchov – hřbitov
hmoždíř – malá železná nádoba
trdlo – a trdlem se v ní tloukl mák
diža – na zadělávání těsta na chléb
kopeš – velká dřevěná vařeka na mísení těsta na chleba
slaměnka – do této slaměnky se dávalo těsto, než se sázelo do pece, byla vyrobená ze slámy

Ke vzpomínce paní Krátké předejme ještě další důkaz, že v Protivanově máme velmi rozšířené to, co v jiných obcích najdeme v mnohem menší míře. Pro místní je to běžná věc, ale ti, co se k nám přestěhují a žijí zde jen krátce, jak ti se mají u nás vyznat. Před časem nám o tom napsal PaedDr. Alois Bartošek.

Jak při mém prvním, tak i při druhém učitelském působení v Protivanově bylo zprvu dost obtížné se vyznat u žáků v záplavě Kolářů, Sedláků, Marků, Kopecských, Kolísků, Trnecků, Vybíhalů, Nejedlých, resp. Beníšků, Sekaninů, Koudelků, Šveců, Krejčířů či Grulichů, Růžičků, Křupků, Procházků, Milarů i dalších, aby byl celý školní obvod pohromadě.

Žáci ve škole a samozřejmě i všichni obyvatelé obcí se jako ostatně všude jinde rozlišovali tzv. přízvisky nebo lidověji přezdívkami, které vznikly před delší dobou, přenášely se na další pokolení a jejich nositelé mnohdy ani nevěděli, jak k nim přišli.

Pokusím se něco z toho zachytit a předem se uvedeným i neuvedeným držitelům přezdívek omlouvám za uveřejnění jejich názvů, i když pojatých trochu všeobecně. Neměl jsem k tomu žádné záznamy, vše jsem si zapamatoval jen z rozhovorů se žáky i dospělými občany. Na některé si již nevzpomenu a vyvaruji se i těch, které by jejich nositelé třeba i neradi slyšeli.

Podle přezdívek se rozlišovali majitelé domů i členové jejich rodin. Např. Pavlovi byli vlastně Trundovi, Kolískovi zase Sedlákoví, Trnečkoví ve skutečnosti Kolářovi atd., což bylo způsobeno změnou příjmení dalšího vlastníka domu. Přezdívkou se týkaly jak mužských, tak i ženských příslušníků rodin.

Asi nejtypičtějšími protivanovskými přezdívkami byly „ho Šrbencu, ho Křevánku nebo ho Zólu“ (die Sohle, čteno zóle je německy podrážka na boty – že by předkem byl nějaký obuvník čili švec?) – jejich nositelé byli ale správně příslušníky rodů Kolářů, Kejíků a Nejedlých, jichž, jak bylo uvedeno, bylo v Protivanově plno.

Některé přezdívkou vznikly podle křestních jmen dřívějších majitelů, jako Petrovi, Pavlovi, Janovi, Vojtovi, Emilovi, Martinovi, samozřejmě si i zde zapůsobilo nářečí – tedy Pepkovi, Tónkovi, Libórovi, Lukášovi, Filipovi, Jakobovi nebo dokonce Nácinovi, Hivankovi či Handresovi. Docela kouzelně znějí i dnes zdobně Pepičkovi, Maryškovi, Petříčkovi, Maksličkovi, Rudolfkovi, Stanislávkovi i trochu vzdálenější Teriňákoví a Matysákoví. To této zdobně skupiny patří i další – Macénkovi, Kopčáčkovi, Trondičkovi, Zokaličkovi nebo Haveličkovi.

Jinde se odrážela dřívější mnohdy již zapomenutá povolání či postavení držitelů v rámci obce: Pekařovi, Pasáčkovi, Ševcovi, Švečkoví, Bednářovi, Pohrabáčovi, ale i Starostovi, Drábovi, Policajtovi, Pošmistrovi a Baťovi. Celá velká skupina měla různý, často dost těžko vysvětlitelný původ: Rolencovi, Štafovi, Zokalovi, Cebolke, Krestovi, Šaldovi, Sychrovi, Žemlovi, Korcovi, Blažekovi, Coňáčkovi, Slavoňákoví, Stodulkovi. Mnohdy i podle polohy domu – např. Fárkovi, ze Sádka nebo „vod rebnika,“ „z holéka“ a ještě jiných míst.

V mnoha případech je dost na pochybách správný pravopisný přepis těchto názvů – to necht třeba posoudit nějaký učitel-češtinář či historik, kteří se podobnou problematikou zabývají.

Přezdívkou existovaly pochopitelně i v Bukové: Fabinovi, Fabčíkovi, Pšočkovi, Čížkovi, Kohótkovi, Loterovi, Hynkovi, Jurkovi, ho Jánských nebo jen Tomáškoví, Lojzovi atd., i když se jejich nositelé podepisovali pochopitelně jinak. Kupodivu u Malého Hradiska, ač jsem tam pobýval častěji než třeba v Bukové, jsem si moc přezdívek ani nezapamatoval – snad jen Hanákoví, Kovářovi nebo Bočkovi (v nářečí si to necht každý přeříká sám). Místní přezdívkou byly však i tam, učil jsem např. všechny tři syny Cetkovských, což byli kluci Hospodovi, pro rozlišení dívka z protějšího Grulichova hostince Anička „ze sála.“

Nejrůznějšími přezdívkami se titulovali všichni místní obyvatelé, pro cizí to bylo nepřehledné a museli se proto důkladněji informovat, zejména při hledání nositele nejčastějších místních příjmení. Někdy došlo i na domovní čísla – proto je v Protivanově Jednička, Trináctka, Stovka a možná i jiná. Na vesnicích jsou tato různá, mnohdy i úsměvná, legrační či zlobivá pojmenování stále živá a jejich nositelé se s nimi smířili – přezdívkou přece patří do koloritu každé větší či menší obce a ani v Protivanově tomu není jinak.

Anna Krátká č. 262

VZPOMÍNKY ING. ALOISE KOLÁŘE, CSc

Narodil se v Protivanově 22. 3. 1938 v rodině domácího krejčíře. Po ukončení základní školy, absolvoval gymnázium v Prostějově a v letech 1956-1962 studoval na Fakultě inženýrského stavitelství VUT v Brně, směr vodohospodářský. Po absolvování pracoval jako vedoucí pracovník na různých stavbách nádrží, vodovodů a vodojemů, cest a regulace řeky Nitry. Působil jako vysokoškolský učitel v Nitře, kde také obhájil disertační práci a v roce 1982 získal titul CSc. Dále působil na Univerzitě v Nairobi v Keni, v Bagdadu v Iráku, v Egyptě, ve Finsku, v Německu apod. Vyučoval na univerzitě v městě Tiaret v Alžírsku. Po roce 1992 pracoval při dokončení stavební části metalurgického závodu v Libyi, několikrát navštívil Albánii a Spojené arabské emiráty. Od roku 1993 až do odchodu do důchodu pracoval jako stavbyvedoucí české firmy na stavbách v Německu a působil jako stavební dozor při akci – Odsíření elektrárny Mělník.

Žije v Nitře a příležitostně navštěvuje naši obec, kde po rodičích zdědil domek.

JAK VZPOMÍNÁ NA KONEC 2. SVĚTOVÉ VÁLKY V PROTIVANOVĚ

Byl jsem tehdy žákem první třídy obecné školy (tehdy v budově dnešního OÚ), před níž jsme si na tom malém plácku po oblouk silnice hrávali s kluky o přestávkách kuličky. Většinou bývaly vytvarované ze slínu, který jsme rukama vyhrabávali ze svahu potoka v místě, kde polní cesta od Korcových gruntu (č. 56) přecházela na druhý břeh a vedla dále ke mlýnu. O tomto místě se zmíním ještě později.

Když se tak dnes ohlížím po naší ulici, zjišťuji, že jsem se jaksi nechtěně dostal do role „pamětníka“, který by leccos zajímavě z té doby mohl dnešní střední a mladší generaci povyprávět. Začnu s příhodou, kterou si osobně pamatovat nemohu, ale slyšel jsem ji od otce. Pošmourného dne 15. března 1939 a v deštovo-sněhové plískanici se přes Protivanov od Boskovic na Prostějov přesouvala motorizovaná a obrněná jednotka německé Wehrmacht – Němci tehdy obsazovali zbytky toho, co zůstalo z Republiky po mnichovském diktátu a co oni sami označovali jako Rest Tschechei (= zbytkové Česko). Za několika německými „regulovčiky“ podél cesty postávali zaražené a zamklé naši občané. Některý z protivanovských „strejčů“ – vida zablácená auta a pásová vozidla – se odvážil jednomu z těch Němců česky poznamenat: „... vždyť je to škoda ničit taková nová auta v tom blátě...“ Načež tento, pochopiv z celého jenom jedno slovo, se vehementně ohradil: „Kein Skoda, Allen? von Krupp.“ Němcům totiž po odtržení Sudet padlo do rukou množství výzbroje vyrobené předtím v plzeňské Škodovce, zatímco největší německá zbrojovka byl Krupp v Essenu.

Z pozdějších let si pamatují, i když dost matně, že po domech chodili četníci a rodiče muse-li podepsat, že na fotografiích ukázané předměty – aktovku, kolo a možná ještě něco – neznají a nikdy je neviděli. Bylo to v době po atentátu na Heydricha a tyto věci se prý našly na místě útoku na Heydrichovo auto. Okupanti šileli, v Praze a větších městech docházelo k popravám i jen za „schvalování atentátu“, co nabralo hrůzné vyvrcholení lidickou tragédií. Jako dítě jsem z toho ničemu nerozuměl, jen si vzpomínám, jak po tom, co jsem při prohledávání šuplíku asi s doklady objevil něco, co mne zaujalo svou barevností – byl to předválečný odznak Jednoty Orla, s výraznou československou vlaječkou. Víím jen, jak mi otec vysvětloval, že toto nesmíme ukazovat a že o tom nesmím vyprávět, jinak by on šel do vězení.

Za Protektorátu jsme jako děti mohly zapomenout na čokoládu a pravý včelí med. Z předválečné doby měli rodiče spolu s vánočními ozdobami odložených pár kousků čokoládových ozdob (velkou betlémskou hvězdu, ryby, velký ořech apod.) a vždy po Vánocích v prvních válečných letech jsme dostali jeden nebo dva kousky na ochutnání. Ale jak šly roky, čokoláda žlukla a víím, že už v roce 1943 nebo 1944 se to nedalo jíst. Příbuzná rodiny Koukalových, kteří byli vystěhováni z Hartmanic (Nivy), které padly do obvodu německé vojenské střel-

nice, a žili přes válku u nás, sloužila v Brně u nějaké německé rodiny mi odtud jednu donesla nám dnes tak běžné čokoládové „bombony“ – asi jenom 1 kus – ale dodnes si pamatuji ten závatný, nepoznaný pocit čerstvé čokolády rozpouštějící se na jazyku... Takové věci si mohli koupit jen Němci.

A tak se přiblížily první měsíce roku 1945 – fronta se s přestávkami přibližovala od východu a z jihu a rostly obavy, aby obec a obyvatelé při bojích anebo bombardování nebyli zmasakrováni. Občas nad obcí přelétávaly ve velké výšce spojenecké bombardovací svazy a po jejich přeletu se k zemi snášel déšť lesklých staniolových proužků (způsob jak „oslepit“ německé radary protiletadlových děl). Velká průmyslová centra Říše (Vídeň, Breslau a jiné) byla jejich častým cílem.

Hodně lidí z naší ulice, z Křivdy a Bařiny (a asi i další) se pustilo do budování bunkrů v lese (ve Vůpci) a taky k zakopávání potravin a nejpotřebnějšího doma, protože budoucnost mohla být velmi nejistá. Muselo to být v průběhu dubna a jako děti jsme v tom viděly jakési dobrodružství – bylo to několik kopaných a srubových bunkrů v hustém houští na svahu nad cestou ku mlýnu – vím, že vedle nás měla bunkr rodina Bílkova z Křivdy, můj strýc Nejedlý z Bařiny a ještě někteří z naší ulice – dohromady asi pět až šest bunkrů v tom místě. Jakkoliv si to všechno vyžadovalo hodně práce a bunkry byly – i z mého dnešního pohledu – vybudovány velmi solidně i se skrytými přístupy, nic z toho se nakonec nevyužilo. Konec války přišel jinak, než se očekávalo.

Několik dní před 9. květnem se naráz zjevila v dolní části obci – teda v oblasti mého tehdejšího dětského horizontu, zhruba od Trnečkových (Zokalových) po začátek Křivdy, dlouhá kolona německých vozidel, zřejmě zadního voje, kde – jak se následně ukázalo – byla zásobovací vozidla s potravinami, pojízdňou lékařskou ambulancí, opravárenskou dílnou, ale také – k hrůze obyvatel celého okolí, auto s municí a jiné, plně naložené sudy s benzinem.

Vojáci se nakvartýrovali do domů – vím, že u nás byli dva – a polní kuchyni měli někde na Dolině, anebo za Korcovým gruntem. Jeden z těch vojáků mi dal jednu ochutnat té vojenské menáže z ešusu, byl to koňský guláš, docela mi chutnal. Rodičům ukazovali fotografie svých rodin, byli prý odněkud z Porúří a porážku Německa brali jako hotovou věc – často si ulevovali mávnutím ruky a „Hitler kaputt.“ Ze žlebu za Korcovým gruntem bylo slyšet kulomet, tam chodívali ti naši Němci – vybral jsem se tam a skutečně, na pravém břehu stál kulomet a střílel do měkkého břehu na opačné straně potoka zrovna do míst, kde jsme předtím těžili ten poddajný slín na ty kuličky, o nichž jsem mluvil na začátku. Nevím, či likvidovali zásoby střeliva, anebo zkoušeli kulometry, ale s lítostí jsem si tehdy uvědomil, že náš zdroj je zničený, zalitý kovem, zela tam v břehu jen špinavá, velká díra.

Jinak mimo naší ulici, na příklad podél polní cesty na Kopec (ku kříži na silnici do Hradiska), byla porůznu odstavena i bojová a obrněná vozidla – dvě z nich potom ještě roky stála zapadnutá na louce před Bařinou a tvořila dobrodružnou kulisu pro naše klukovské hry. Jedna z mých jizev na čele pochází právě odtud.

Současně s německým vojskem dojela taky jízdní jednotka Vlasovovy armády – dva vojáci i s koňmi obsadili naši stodolu – tehdy mne jeden z nich povozil pár kroků i na koni. O nervozitě a strachu ustupujících Němců svědčí i příhoda, která se stala právě v těch dnech. Nějací Němci na zahradě u sousedů Nejedlých (190) zaslechli asi ruský hovor přes vrata z naší stodoly a spustili palbu tím směrem. Nikoho sice nezasáhli, ale ještě několik roků byly průstřely vrat a stopy na omítce viditelné. Asi největší zmatek nastal, myslím 8. května, kdy dorazil houf zubožených a ustrašených německých civilů, žen i s nějakými dětmi a na noc se uložili tam, kde ještě vůbec bylo volno – na holou zem na chodbě. Nevím, či to bylo s touto skupinou, ale hnali před sebou též stádečko krav v té době u nás neznámého černo-strakatého plemene (asi fríského). Vím, jak jsme je zvědavě okukovali – jedna z nich potom v obci zůstala. Ale už nevím, kdo to byl. Všichni vojáci i civilové zmizeli v chvatu v průběhu dne směrem k západu – snad na koňských povozech, každopádně celá německá kolona zůstala na místě a hlavně ona dvě vozidla s municí a s benzinem vyvolávala velké obavy mezi všemi, kteří na ulici žili. Šlo

o to, že na ustupující proudy vojska a civilů útočila ruská letadla – šturmoviky (zvané „raty“) a kdyby bylo při podobném náletu na odstavenou kolonu došlo k zásahu vozidel s benzínem anebo municí, lehko si představit následky pro celý zbytek ulice. Bylo proto životně důležité tato nebezpečná vozidla dostat někam pryč, minimálně někam za okraj obce. Němečtí řidiči zmizeli i s klíčky – a potom, v té době nebyl tak rychle poruče někdo, kdo by uměl řídit nákladák. Nevím, kdo se to tehdy „na sucho“ posadil do kabiny – snad pan Kejík (otec bývalého ředitele školy), anebo souseď Pavlů – a ostatní muži je opatrně ručně vytlačili kus za vesnici na cestu vedoucí do Vůpce – ale ne velmi daleko, jen za konec Kohoutkovy zahrady, tam prý první vozidlo sjelo mimo cestu a zapadlo, druhé dotlačili jen k němu a tím se polní cesta stala neprůjezdnou. Její zprůjezdění jsem o pár hodin později s hrůzou sledoval spolu s mým o trochu starším kamarádem ze sousedství – s Dolfou Nejedlým. Pro nás všechno tehdy mělo takový nádech dobrodružství, že jsme si vůbec neuvědomovali, kolik nebezpečí číhalo na každém kroku. Otevřená a už pomalu vyrabovaná auta, porůznu rozházené části výstroje, nábojů, plynových masek, to vše vzbuzovalo naši dětskou zvědavost. Šli jsme po cestě od křižovatky u Vybíhalkových na Kopec, nakukovali do aut, hned vedle cesty na kopce hlíny koukaly zpod celytý nohy nějakého zabitého vojáka, tu a tam jsme si vzali něco, co nám připadalo zajímavého. Když jsme se pomalu vraceli nazpět, někde naproti kříži, co je tam dodnes, utíkal k nám nějaký starší člověk z Křivdy (vím, že jsem ho znal, ale už nevím kdo to byl) a křičel na nás, abychom se rychle schovali za kamenný taras, co tam tehdy ohraničoval pozemek, na němž dnes stojí dům č. 354. My jsme se nechápavě rozhlíželi, až doběhl, a v poslední chvíli nás oba a sebe také svalil na zem těsně za tarasem. V tom zahučel obrovský výbuch a v místech, kde bylo to odtlačené vozidlo s benzínem (trochu jsem nakoukl nad taras) se zdvihal ohnivě červený a černý hořící sloup, hořící i nehořící kusy plechu létaly široko po okolí a některé padaly až za nás. Někdo možná že ještě nějaký Němec, potřeboval uvolnit zablokovanou cestu, a tak pancéřovou pěstí auto s benzínem odstřelil. Sám se divím, že nezasáhlo i některé domy na Bařině – ty byly tak nejbližší – asi 80 metrů. My dva jsme pokračovali v hledání něčeho zajímavého. Zálbil se nám – dnes už je to směšné – velký startovací akumulátor, musel být už někde venku vymontovaný, protože vymontovat jej odněkud bychom určitě nebyli zvládli. Sotva jsme ho mohli udívat, potom už jsme ho jen tahali po zemi, ale protože k domu bylo stále ještě daleko a my ho chtěli mít stůj co stůj, začali jsme ho válet po zemi jak hranatou kládu před sebou. Za chvíli ale i z toho bolela záda, a tak už jsme ho jen převraceli pomocí nohou – samozřejmě, jak to tenkrát bylo běžné, byli jsme naboso. Při každém převrácení v tom pro nás záhadně něco žuchlo a žbluňklo, něco začalo vystřikovat ven. A když jsme byli už při domě, zájem byl ten tam, jen nám ukrutně pálily nohy. Dnes by si už každý asi domyslel, že to je účinek vystřikujícího elektrolytu, ale co tehdy? Naše mámy nám ale instinktivně umyly nohy vodou a k tomu přidaly na zadek – a pro ten den byly naše objevitelské výpravy u konce.

Když už bylo jasno, že Němci zmizeli a Rusové zatím nepřišli, začali obyvatelé z aut brát co se dalo – mouku, cukr, rybí konzervy – pamatuji se, že k nám se dostal soudek s olivovým olejem a jeden prázdný, velmi kvalitní hrnec. Z těch „kořistních“ rybích konzerv jsem se sestrou jednu někde u sousedů taky dostal a ochutnal – byla to pro nás nepředstavitelná pochoutka, protože takové věci se za války v Protektorátu sotva daly sehnat. Byly to takové elipsovité konzervy a já jsem dodnes v pokušení takové konzervy upřednostňovat, byť by nebyly tak kvalitní.

Najednou bylo – asi ve směru od Malého Hradiska – slyšet střelbu, asi přece jen nějaký osamělý Němec nebo Vlasovci kladli odpor, a všichni jsme utíkali do sklepa. Netrvalo to dlouho, asi hodinu, a najednou jsme shora z domu slyšeli nějaké hlasy v ruštině. Museli jsme vyjít, Rusové kontrolovali, jestli se tam s námi neskrývají Němci a potom žádali nějaké jídlo. Máma udělala smažená vejce, snad ze všech vajíček, co jsme doma měli – byla to taková kopa té žluté dobroty, jakou jsem dřív neviděl. Horší bylo splnit jejich žádost o alkohol – ten teda v domě nebyl – nakonec otec sehnal jednu flašku od kohosi, kdo tehdy pracoval v nálevně katolického domu.

Odpoledne, když se situace zklidnila a výprask z předešlého dne byl zapomenut, vydal jsem se tentokrát s mým spolužákem Vladařem (jeho otec byl na škole učitelem) – na „průzkumy.“ Setkali jsme se se stopami krátkého boje – nedaleko od našeho domu u domu Markových (Macénových) ležel zastřelený vlasovec. Šli jsme dál směrem ke kostelu a hřbitovu – někdo říkal, že tam budou pochovávat padlé – cestou jsme ještě potkali nosítka, spíš to byl takový krátký žebřík, na němž ležel plachtou přikrytý mrtvý voják. Kdo jej nesl, to už nevím – jestli zajatci anebo naši lidé. Tam někde u márnice shromažďovali ty mrtvé, ale až tam jsme se už báli jít.

Ve dvoře před starou měšťanskou školou bylo soustředěných několik koňských povozů jednotky rumunského vojska, které spoluosvobozovalo naši obec. Všiml jsem si tehdy, že vojáci byli uboze vystrojeni, měli ovinovačky na lýtkách a velmi špatné boty.

V nejužším místě mezi budovou fary a hospodou U Luňáčků byla vybudovaná srubová a kamením naplněná překážka proti průjezdu tanků a širších vozidel. Přesto se tímto profilem „protáhlo“ průzkumné pancéřované vozidlo s vojáky Československého armádního sboru v SSSR, ale v zápětí bylo poškozeno výbuchem asi miny (dlouho se v Protivanově tradovalo, že pancéřovou pěstiti, ale protože pancéř byl protržený v dně, je to málo pravděpodobné). Dlouhá léta bylo potom tank vystaven na památku osvobození obce vedle pomníku padlým v první světové válce.

Za několik dní se znovu otevřela škola a paní učitelka nám prvňáčkům vysvětlovala, že teď budeme mít nového pana prezidenta. Venku vlála československá vlajka. Obraz dřívějšího prezidenta Háchy a protektorátní znaky a vlajky zmizely. A my jsme o přestávkách před školou zase hrávali kuličky, většinou ty slínové, ale někteří už měli i krásně barevné, koupené v obchodě u pana Sehnala. Vrcholným hitem té doby byly ocelové kuličky z rozbitých ložísek z odstavených vraků. Staré protektorátní peníze byly bezcenné a bylo jich tolik (i když nevím odkud – z výdělků našich rodičů sotva), že jsme si s nimi jako děti ještě dlouho hrávali. U sousedů odnaproti měli pětilitrovou zavařovací láhev plnou protektorátních bankovek, z nich jsme si vystříhovali zajímavé postavy.

Vyrabované vraky, některé už i bez kol, postávaly na ulici ještě několik týdnů, potom je asi armáda odtáhla mimo obec. Hlavně na dolním konci zůstaly zapadnuté a vypálené vraky tanků a obrněných transportérů ještě několik roků. Na jednom z nich – pod Bařinou směrem k lesu – jsem se celé měsíce marně pokoušel odmontovat gumou obtáhnutou rolnu – byl jsem posledy představou, že z ní vyrobím dětský kolotoč.

Ještě poměrně dlouho se po okolí nacházely smrtonosné zbytky války – munice, miny a podobně. Jistý čas ležela jedna mina přímo uprostřed obce, na okraji cesty na náměstí, zhruba oproti dnešnímu obchodu Jednoty. Je až na podiv, že při takové „nabídce“ nebezpečných lákadel mezi dětmi u nás nedošlo k fatálním úrazům, i když jinde v širším okolí k takovým došlo. Když si vzpomenu, jak jsme na podzim při pasení krav Za Korcovy a Na Benátkách experimentovali se střelivem a výbušninami házenými do ohně, jejichž výbuchy jsme pozorovali schováni v bezpečné vzdálenosti, tak mi dnes mrazí v zádech. Známý je též smutný příběh, kdy na kraji lesa pohozená pancéřová pěst způsobila těžké zranění otci pana Oty Třísky, elektrikáře z Křivdy. Bylo to v neděli, kdy jsme během bohoslužby asi o 11. hod. zaslechli v kostele obrovskou ránu – a krátko na to se rozkřiklo, co se vlastně stalo.

Vím, že mnoho lidí by mělo i jiné zážitky z té doby. Doufám, že ty moje vzpomínky všem, co toto období nezažili, mohou osvětlit jednu krátkou, ale pohnutou etapu dějin obce.

VZPOMÍNKY NA KATASTROFÁLNÍ SUCHO 1947

Důsledky těžkých válečných roků byly ještě všudypřítomné, ale naši lidé je překonávali s odevzdaností. Nebylo dostatek nejen obecného zboží, mýdla a podobně, ale taky potravin. U nás na venkově to bylo snad o to lepší, že na skromných hospodářstvích bylo možné si v nejhorším případě vypěstovat trochu obilí. S moukou – odhlédnouc od tehdy již existujícího přidělového systému – to bylo také tíživé. Zpočátku ještě, jak si vzpomínám, chodil otec

s menším pytlek rži někam do mlýna – nevím, jestli tehdy ještě pracoval Štěníčkův mlýn v Protivanově, ale snad taky někam do Stínavy. Bylo to asi ne moc legální, protože se vracel vždy v noci. Myslím, že za semletí se platilo samotným obilím. Tak například 40 kg zrní a vrátil se s 25 kg mouky a otrub. Později už ani toto nebylo možné a obilí se mlelo na primitivních kamenných mlýnech. Ještě před několika málo lety jsem ten horní otáčivý kámen s otvorem uprostřed a vysekanou drážkou na obvodě pro vsazení dřevěné kliky našel při úpravách domu zasypaný v zemi, očistil a poumýval jsem jej a pietně uložil na čestném místě zazdil do kamenného opěrného tarasu v zahradě. Věru ten nás tehdy všechny živil, a proto ho ukazují i dětem a vnukům jako připomínku těch těžkých časů. Staří lidé vzpomínali na doby před koncem 1. světové války, kdy nouze musela být velmi tíživá. Slyšel jsem tehdy, a nedovedl jsem si to představit, že se do mouky přimílala i kůra nějakých stromů, snad bříz, aby jí bylo víc. . . Tak daleko to teda v tom roku 1947 nedošlo, ale bída byla velká. Ale bylo konečně po válce a v očekávání lepšího vývoje byli lidé odhodláni překousnout i tyto potíže. V těch poválečných měsících 1945 a v roce 1946 se k nám dostaly zásilky UNRRA (United Nations Reliéf and Reconstruction Asistence) – byly pro nás děti hlavně žvýkačky, šuměnky, suchary, čokoláda, sušené mléko, tekutý rybí tuk. Ten rybí tuk jsme museli v e škole po lžičce brát, po válečných letech byla dětská populace dost rachitická – a také proti hrozbě TBC. Vzpomínám se, jak jsme to neradi jedli...

Ve volbách v létě 1946, kdy celostátně vyhrála KSČ (v Protivanově ne a také na Slovensku ne) byly nastaveny výhybky politického vývoje. Zpočátku ještě ne zřetelně bylo udržováno zdání, že vývoj jde demokratickým směrem. Jen mocenské rezorty – vnitro a armáda – byly ovládnuty stranou. Předsedou vlády byl Klement Gottwald. Počátkem roku 1947 dostala ČSR nabídku na přistoupení k Marshallovu plánu – toho plánu, který v krátké době postavil na nohy válkou zruinované ekonomiky států na západ od nás. Československá vláda podmínky projednala a schválila. Ale ouvej! Z Moskvy zaznělo kategorické NĚT. Rychle se tam vypravila na jednání vládní delegace Gottwald, Kopecký, Jan Masaryk jako ministr zahraničí a snad ještě někdo další. Podle pozdějšího líčení Masaryka byla delegace ubytovaná v nějakém vládním hotelu a příští den dopoledne bylo naplánované jednání v Kremlu. Pozdě večer do jeho pokoje s hlukem vešel pořádně zpitý Gottwald se svojí pravou rukou, Kopeckým (že byl Gottwald těžký alkoholik, to je všeobecně známé, však na to o pár roky později také zašel) a rozespálemu ministru zahraničí vyklopil, že už zítra nikam nejdou, že on to už se Stalinem vybavil a podepsal, že ČSR Marschallův plán odmítne – a basta! A Masaryk to uzavřel později velmi známým přiznáním: „Do Moskvy jsem jel jako ministr zahraničí svobodného státu a domů jsem se vrátil jako Stalinův pacholek...“ Aby se na domácí scéně toto pelyňkové sousto lépe zajádalo, byla dojednána sovětská potravinová pomoc.

Situace v zásobování nabírala hrozivé kontury – od jarních měsíců nepršelo až někdy do konce září a bylo jasné, že vlastní úroda bude jen asi třetinová, státní zásoby se vyčerpávaly a už ani na přídělky v obchodech se nedalo skoro nic koupit. A nejen to, voda se ztratila skoro ze všech studní v obci, jen pár z nich ještě vodu na dně mělo. Byla to – studna Kramářka č. 14, studna u Markových (Gédoška) č. 89 a při silnici naproti katolického domu. Jistěže musel být ještě někde výš nějaký zdroj pro tu druhou polovici obce, ale o tom jsem já už neviděl. Byla to především starost nás, odrostlejších dětí (měl jsem 9 roků) donést v kýblech anebo putýnkách vodu, na tzv. vážkách, které tlačily do ramene, ale aspoň když v nich člověk něco měl! Vydatnost studny byla omezená, a tak se nádoby stavěly do fronty a čekalo se, až pumpu odemknou-myslím, že fungovala jen ráno a k večeru.

Takový přepych jako je dnes – balená voda – to bylo v té době naprosto neznámé. Takže člověk byl pro potřeby a na vaření sotva schopný se otočit jednou, při velkém štěstí 2x a už byla pumpa zase zavřená. Studna Gédoška byla velmi plytká, ne víc jak 2 m hluboká, navíc hned vedle ní – snad 1 m – bylo normální hnojiště. Přesto voda z ní byla dobrá, nekontaminovaná – dodnes to neumím pochopit. Ta se brala většinou na vaření.

Skutečně zlé to bylo s vodou pro dobytek, nebylo samozřejmě myslitelné nosit pro zvířata vodu z Kramářky. Kus od dědiny vzdálené – směrem ke mlýnu byla tůň zvaná Olší, kde bylo i v té době vody relativně dost. Tu bylo potřebné dovážet v sudech anebo jiných nádobách, na pití pro lidi vhodná nebyla. Vrchní konec obce, měl podobný zdroj v lukách pod starou pilou, tzv. Propast, ale odkud tehdy lidé brali pitnou vodu, to nevím. Myslím, že něco se bralo i ze studny pod lipou na náměstí. A tak si kolikrát porovnávám tehdejší situaci s dnešní, kdy lidé považují za úplně samozřejmé, že jim kvalitní voda teče z vodovodního kohoutku, ale občas ještě nejsou spokojeni. Dobrá voda není nikde, ani u nás, ani ve světě – úplnou samozřejmostí! Kvůli ní už se vedly a ještě povedou i ozbrojené konflikty.

Začátkem léta, kdy už se na obilí začaly projevovat důsledky dlouhého sucha, vycházela každou neděli do polí prosebná procesí za dar deště – žel, dlouho bez účinku. Sucho tehdy zasáhlo celou střední Evropu a také – co se však tehdy nikdo nedozvěděl – rozsáhlá území evropské části SSSR. Přídělové lístky na chleba sice byly, ale málokdy se na ně dostalo vše potřebné. Tehdy se začal jíst chléb z mouky mleté nahrubo v tom už zmíněném žernovu. Ale už ani toho obilí nebylo dost a hlad doléhal stále víc. Napodiv, slepice ještě nesly a tak se někdy jedla vejce a přikusoval se ten černý chléb... A potom, když už situace začínala být kritická, dorazily vlaky se sovětskou pšenicí. Zakrátko bylo dost mouky i v obchodě. Bylo to někdy v srpnu a jako dnes se pamatuji, jak jsem obdivoval to nádherně bílé něco, co mně spíš připomínalo koláče než chléb.

V Protivanově se tradičně i dříve pekl chléb z režné mouky, která mu dávala tmavší zabarvení a mírně kyselkovou chuť – myslím byl i zdravější než později převažující pšeničný chléb. Ale v té době dodávky sovětské pšenice, dohodl je Gottwald se Stalinem, skutečně zabránily velkému hladu. Až s odstupem roků, ba desetiletí vyšlo najevo, že tyto zásilky do ČSR spolu s neúrodou v Rusku a na Ukrajině vyvolaly v samotném SSSR katastrofální hlad a hladomor. Pro Stalina však bylo důležitější si takto před únorem 1948 zajistit naši závislost na něm, než zabezpečit životy a zdraví vlastního obyvatelstva. Není čemu se divit, v období, kdy miliony lidí úpěly a umíraly v Gulagu, několik set tisíc obětí hladomoru nepadalo v jeho velké hře na váhu.

Na druhé straně je stejně dobře možné říci, že jsme my tímto prodali svou nezávislost jako biblický Ezau svoje práva prvorozeného za miskou čočky. ... I když je také velmi nepravděpodobné, že v tehdejší geopolitické situaci by byl Stalin dopustil, abychom mu z jeho mocenské sítě vyklouzli prostřednictvím Marshallova plánu směrem k nezávislosti... A tak nás to hladové léto 1947 dotlačilo tam, kde nás komunisté už od předválečných dob chtěli mít.

Ing. Kolář Alois, CSc Protivanov č. 185

JAROSLAV TRNEČKA - TŘEBŮŇ

Narodil se v Protivanově 10. 3. 1930, kde navštěvoval obecnou a měšťanskou školu. Odešel na gymnázium do Boskovic a Brna. Po absolvování nastoupil učitelskou dráhu a učil krátce v Ostravě a potom celý život v jižních Čechách na malotřídních školách v Lhotě, Stražkovicích, Lišově a žije v Třeboni.

Milí protivanovští občané !

Z vašich Vesnických novin se dovídám, jak žije má rodná ves Protivanov, kde mě tetka Marhónkova pomáhala na svět už před 75 lety. Narodil jsem se v čísle 158 na dolním konci Protivanova. Otec domácí krejčí a malé hospodářství, maminka v domácnosti. Byli jsme 4 kluci, Pepík byl dominikánem, Karel se sice vyučil krejčím, ale celý život jezdil jako šofér u Jednoty a pak u Potravín. Uměl hrát na housle, harmoniku a velmi rád fotografoval. Karlova manželka Boža byla obdivuhodná žena, oba jsou už na onom světě, předešla svého muže o pět měsíců. Čtvrtý syn Staník žije jako železničářský důchodce v Boskovicích. Já, Jaryk Filepu,

jsem tedy třetí. V 15 letech jsem odešel studovat do Brna. Celý život jsem byl učitelem. Dva roky jsem učil na Ostravsku a pak už jen v jižních Čechách, 38 let žijeme s manželkou v Třeboni, už jako důchodci. Máme to asi 150 m na hráz rybníku Svět a asi 200 m na náměstí a k zámku. 21 roků jsem učil na malotřídkách a 14 roků před důchodem v Lišově, městě nábytku a koberců od Strnada.

Při zamyšlení nad mým životem zjišťuji, jak jsem při svém povolání mnoho čerpal ze svého mládí, nikdy jsem nezapřel, že mám kořeny na Drahanské vrchovině, a s chutí jsem dětem předváděl protivanovské nářečí.

V čem tkví ony kořeny?

„Jaryko, hodně s dětma zpívá,“ říkávala moje maminka. A protože i moje manželka ráda zpívala (jihočeské písně znám od ní), zpívaly i naše dcery a i vnučky jsou muzikální (Třeboňští pištki, Sbor Jihočeských učitelů). Na mých působištích byl vždy zájem o dětská vystoupení.

Při vzpomínkách na orelská a sokolská divadelní představení jsem hrál divadla především dětská a to byl vždy svátek pro celou ves.

Vzpomínám si, jak jsem o prázdninách pomáhal rodičům na kamenitých políčkách Za Fáró, Na Répechách (mimoходом víte, že protivanovské nářečí má dvojí výslovnost samohlásky 'é'? Stréc Handresu učil moji manželku vyslovovat toto rozdílné „e“ právě na slově Répeche). A tak znalosti z hospodaření se mi hodily při prázdninové pomoci v zemědělství, dokonce jsem absolvoval mlátičkářský kurz. Nejvíce se mi v tomto směru vedlo v Libině sušení obilí, vysíkáni melioračních stok aj.

Po nastěhování do Třeboně jsem pokračoval ve skautování, ještě v roce 1990, 1991 jsem vedl roj Světlušek a dva tábory. To jsem vzpomínal, jak jsme v roce 1945 zakládali v Protivanově skautský oddíl a na malý tábor U Stupníka – Za Oborou.

V Třeboni jsem se stal členem loutkářského souboru a jezdili jsme i do Strakonice, do Chrudimi i do Loun. To jsem vzpomínal na loutkové divadlo, které v Protivanově hrál pan ředitel Totušek.

K mé mimoškolní práci patřil i knihovník, kronikář, vedoucí Osvětové besedy, v Libině jsme natočili film Libína kdysi a dnes, pořádali jsme setkání heligonkářů, sjezdy rodáků, nespočet výstav a koncertů. A všechna tato činnost mě uchránila od nabízeného členství ve straně, vždyť by to byl prohřešek mému světovému názoru. Náboženské vyznání jsem měl od mládí hluboko zakořeněno.

A tak když pročítám zprávy o vaší škole, školce, o pěstování hudby (vliv rodiny Kolářů), mám radost, že životní kořeny rozvíjíte do krásy a děláte čest Protivanovu.

Do mých vzpomínek patří i vánoční koledování ministrantů, kostelníka a měchaře. A to dalo podnět k vánočnímu koledování dětí loutkářského souboru v Třeboni v roce 1990. Asi kolem roku 1950 jsem si nechal napsat tříkrálové iniciály panem kostelníkem Slepinkem na černé výkresy a do roku 1990 jsme je měl schované. Dnes jsou majetkem vaší kroniky. Váš pan starosta by mohl zařídít ofotografování těchto tříkrálových písmen a ty by mohly zdobit vaše byty. Myslím, že Protivanov je jediný, který má tuto pěknou tříkrálovou tradici.

Vím, že jsem nevyčerpal všechny mé vzpomínky, ty kořeny mého života tak pevně spjaty s Protivanovem. A přál bych si, aby tak tomu bylo u všech rodáků Protivanova, které osud zavál mimo svou rodnou ves.

VZPOMÍNKY NA DĚTSTVÍ A MLÁDÍ - RODINA, PŘÍBUZNÍ A KAMARÁDI

Má maminka byla nejstarší ze čtyř děvčat. Tři bydlely poblíž sebe, Marie, Žofie a Růžena, nejmladší Jenovéfa žila v Brně a u ní bydlela její matka, říkali jsme jí babička brněnská. Od ní jsem dostal hodinky a malé rádio, už jako starší student.

Tatínek měl jednu sestru, která žila na jižním Slovensku v Bottově a u ní většinu roku bydlela její matka, babička ze Slovenska. Když přijela na čas k nám, měli jsme my kluci pohov od mytí nádobí i od uklízení, to bývaly samozřejmě naše práce, v sobotu mytí podlahy,

na umytou podlahu jsme kladli velké kusy tvrdšího papíru, které jsme dostali od obchodníka „stréčka Pekařovyho,“ to byl manžel tety Růženy. Tomu jsem jednou pomáhal s mlácením obilí, nosil jsem pytle s obilím a namohl jsem si žebra, musela ke mně tetka Marhónka, ta mě namasírovala hrudník a rovnala mi žebra. Pak se mi smáli, že u mě dvakrát byla porodní bába.

Když rodiče byli s kravami na poli, museli jsme vyházet hnůj a podestlat, horší to bylo s prasetem, to musel jeden hlídat prase venku a druhý vyčistit chlívek. Někdy nás tatínek na prase i posadil. Od října brával tatínek do ruky krejčovský metr a chodil měřit prase přes hřbet za předníma nohama a nějak to přepočítával na kila. No a většinou před Vánoce mi bývala zabíjačka. Maminka den před ní vařila velký hrnec krup a pak brzy ráno vařila vodu na paření. Když řezník Vojta prase zapáchl, nacytal krev a já s maminkou jsme se střídali v míchání. Na tatínka zbylo to nejhorší, čištění střev na sněhu. Kolem poledne jsme si sedli kolem stolu, na kterém se kouřilo z vařené hlavy, jater, ledvinek a každý si mohl ukrojit, posolit a s chlebem si pochutnat. Řezník si pravidelně brával ucho. K večeru byly hotové jitrnice, jelita, tlačěnka, maso v láku na uzení i sádlo připravené ke škvaření. Jednou jsme měli tolik sádla, že maminka nevěděla, kam s ním. To strýc ze Slovenska nám poslal živé prase, bagouna. Měli jsme i selata, všechno kolem selat měla na starosti babička ze Slovenska a tento typ prasat byl vyloženě na sádlo. Pamatuji se, že to prase mělo krásně kudrnaté štětiny a my kluci jsme si z nich dělali míčky na házení.

Samostatné vyprávění by zasluhovalo pasení dobytka a to se vším všudy, pečení brambor a řepy, míčové hry, pouštění draků i pokusy s kouřením. Jednou tatínek potřeboval potrestat bratra Karla, který musel jít se mnou pást v neděli po obědě, v době, kdy se hrál fotbal. Prožíval muka, když se z dálky ozvalo: góóó. Sám po několika letech byl oporou protivanovských fotbalistů.

Pekařovi měli tři dcery, Helenu, Mařenku a ještě jednu Mařenku, ta druhá zemřela půlroční a tu třetí dcerku pojmenovali zase Mařenka, provdala se za Lojzík Koláře – (od starosty). Matně si na tento dětský pohřeb vzpomínám, zvláště v době, kdy naše nejstarší dcera Helena pochovávala půlročního Románka, chlapečka z dvojčat.

Michálkovi byli sedláci, měli koně. Děti měli čtyři, Mařenu, žije v Němčičkách, Lojzík zemřel, Jenovka je stejně stará jako já, žije v Malém Hradisku a Olga, ta žije na Haně. Michálkům dům už nestojí, měl poměrně dlouhé schodiště. Pamatuji se, jak jsme ze dvora zahrnuli do kanálku tchoře a z kanálku jsme ho chytili u silnice do pytle.

Za vzpomínku stojí říct, jaká byla mezi našimi rodinami soudržnost. Nejenže jsme si navzájem pomáhali v hospodářství, ale spolu jsme trávili nedělní odpoledne na schodech u Michálků, nebo jsme chodili na „piknik“ na cestu u Štverlyvohorky, zvláště když přijeli brněnští. Ti u nás bydleli koncem války skoro celý rok. Strýček Rajka zůstal v Brně sám, měl prodejnu uzenin, teta Jenovka bydlela u nás se synem Rajněm a s dcerkou Mařenkou. Rajnovi jsme říkali Róbčik, protože nás často kousal do rukou. Jednou jsme ho převezli. Poslali jsme ho ke kováři vrátit klobouk a měl říct „Pane Štveryl, Filepovi vám vracejí klobók.“ A měl panečku co utíkat. To jméno tento kovář nerad slyšel.

Jednou v době žní jsem přišel k úrazu, který mohl dopadnout zle. To jsme vezli s tatínkem fúru žita, tedy vlastně rži Ze Zadků. Měl jsem „šlajfovát“ ze strany lesa, ze kterého vyčnívaly kořeny stromů a já jsem po jednom z nich uklouzl a přejelo mě kolo vozu přes nárt levé nohy. Děkuji mému andělu strážnému, že to odnesla jen odřenina, ani jsem k lékaři nemusel. Tatínek mi pomohl na fúru a já jsem se pěkně vezl jako pán. Ani jsem mlátit nemusel, jen jsem slyšel, jak naši mlátili, mlátička totiž stála hned za potokem, který vedl kolem naší zahrádky. Mlátička patřila Frantovi Korcovému a motor měla na naftu, dnes to zní jako z dávné minulosti, vlastně je tomu skoro už sedmdesát let. Na žně maminka vařila „na posilněnou“ domácí pivo. To mi už bylo kolem šestnácti let a pomáhal jsem síct ryž (žito), ječmen a oves. Sena jsem nesekl, to jsem byl ve škole. Vzpomínám si, že jeden rok bylo takové mokro, že jsme museli

obilí obracet, aby prošlo a Za Trundovy se Karel bořil do půli lýtek do strníska. Hrabání strnísek širokou hrabicí byla naše práce a ne zrovna příjemná. Odnosly to většinou roz-pukané nohy.

Místem různých her byl rybník u cesty Na Křivdu. V létě jsme se v něm koupávali, Helena Pekařů se v něm málem utopila, vytáhl ji můj tatínek. Na jaře jsme se vozili na kravách, občas v něm Lojzík Michálků plavil koně. Také jsme v něm drhli různé dveře, na kterých jsme se vozili a bez vykoupaní se to neobešlo. Jednou jsem to i odstonal, když před tím promluvila tatínkova ruka.

S kamarády, kteří už mezi námi nejsou, jsme měli rádi neděle. Soboty málokdy, to jsme muse-li čistit boty a zametat okolo domu. Co by tomu řekli Bukovští, kdyby kolem domu nebylo zametené. Tatínek nás vždy strašil, že nás nechá před ranní mší klečct u silnice, aby nás Bukovští viděli. Naštěstí k tomu nikdy nedošlo. A v neděli jsme chodívali po silnici jako na procházku až za ves, ale nejráději jsme chodívali ke mlejnu, na rybičky a na raky, jednou jsem přinesl přes padesát raků. Při pohledu na Štěníčkův mlýn se po pravé straně zvedá les s Čertovou skalou. Ve svahu jsem asi pře čtyřmi lety našel krásně vzrostlý bukový les. Ten tam za našeho mládí nerostl. Že tento kousek protivanovského okolí, je krásný, svědčí i to, že je vyhledávaný skauty k táboření. My jsme toto místo milovali v zimě i v létě. Mám z té doby i fotografie. Lesům v těchto místech jsme říkali Vupca a chodili jsme tam na voňavé lesní červené jahody, babička sbírala listy jahodníku na sušení. Do Vupce jsme o prázdninách chodívali na chrastí. Pevným motouzem jsme si otýpky chrastí připevnili na záda a šlo se domů. A to se opakovalo několikrát za týden. Pepík Krestu, Jaryk Coňáčku a jiní z Křivde, to byla naše parta. Jednou jsme se vydali do lesa V Zadkách na houby. V životě jsem nepřinesl větší hromadu hřibů, jako tehdy. K políčku V Zadkách se přicházelo po strmé mezi nebo po cestě kolem lesa.

A v této mezi jsme se chystali přežít konec války. Na štěstí k tomu nedošlo, konec války přišel nenadále. Kolem poledne začala kroužit nad silnicí k Hradisku sovětská letadla a zbytky německé armády začaly po nich střílet. Sověti střelbu opětovali a ze sklepa jsme za chvíli jsme slyšeli jástot, to spolu se sovětskými vojáky přijížděli i naši vojáci. Fanatický Němec zničil pancéřovou pěší čs. tank, který přijížděl od Hradiska na náves. Jeden esesák zastřelil Luňáčkova syna Frantu, který vycházel ze sklepa. V posledních dnech války byl v lesích zastřelen jako partyzánská spojka protivanovský občan Karel Trnečka. Také jsem se dověděl, že u sokolovny bylo zastřeleno několik vlasovců. Z radosti z konce války porazil řežník Grmela krávu a tu rozdával lidem. Několik dnů po válce protivanovský rodák P. Veselý, který byl jako major duchovní služby u vládního vojska v Itálii sloužil děkovnou mší svatou, mám dojem, že spolu s orly byli na ní i sokolové. Na závěr jsme zpívali státní hymnu a mnohé oko nezůstalo suché.

ZÁVĚREM K MÝM VZPOMÍNKÁM

Roky života se navršují a ani nevím, jak jsem překročil sedmdesátý pátý rok. Z období zaměstnání jsem přešel do období důchodového a tím do období vzpomínek. Říká se, že starý člověk neví, co bylo včera, ale co prožil v mládí, to si pamatuje a vybavuje dodnes. Ba co víc, pociťuji, že prožitky mládí jako by prorůstaly dospělostí a ovlivňovaly i život našich dětí i obcí, ve kterých jsem učiteloval.

Mnohé se změnilo a stále se mění, mládí však zůstává jako pevný základ života. Před očima mi figurují postavy z rodné obce a nejen příbuzní, ale především spolužáci a spolužáky, orlové a sokolové, členové ochotnického divadla a akce jako oslavy Dne matek, oslavy 28. října, loutkové divadlo, lyžování, sv. Mikuláš, koledování, půlnoční vytrubování, Boží tělo, Vzkříšení, první sv. přijímání, biřmování, sv. misie, primice kněží – rodáků. Nelze zapomenout na pohřby, svatby, ale i poutě ke Kapli, do Sloupa, do Křtin (byl tam farářem protivanovský rodák Marků panáček), vítání poutníků z Vranova. A nelze zapomenout na kopanou, na zimní projíždky na saních od fary až ke Kosánkům i na podzimní pastvu krav...

Vzpomínám na školní léta, nezapomenu na pohlavky pana učitele Dvořáka, na výchovný pohlavek od ředitele školy pana Totuška, od něho jsem po prve slyšel o dvoulodním kostele v Třeboni, kdož tušil, že se Třeboň stane mým druhým domovem.

Vzpomínám na odchod na studie, přijímací zkoušky jsem dělal na Starém Brně. Třídní učitel Konečný mi musel přepsat vysvědčení, neměl jsem na něm známku z tělocviku, kvůli šelestům na srdci jsem byl osvobozen od tělocviku. Vzpomínám i na nedělní procházky po silnici za vsí, na vycházky Ke Mlénu a Čertově skále (bel jsem tam jako sedmdesátník), na chytání raků v potoce U Mlýna. Vzpomínám i na několik požárů (tatínek byl náčelníkem hasičů), hořelo u sousedů u Pocedků, stodola u Korců, velký požár sokolovny, matně si vzpomínám na kácení máje i na hasičská cvičení a na veřejná vystoupení sokolů i orlů.

Vzpomínám také na založení skautského oddílu, bylo to v roce 1945, hned po válce. Jednou z prvních akcí byla účast na polní mši na Suchým. Sloužil jí P. Veselý, který se vrátil domů jako major duchovní služby v Itálii. Jako skaut jsem pak pracoval v Brně a v Třeboni. Skautskou výchovu považuji za nejlepší způsob výchovy, mnohé prvky jsem používal při vyučování. V živé paměti nám konec války a slavnostní děkovnou bohoslužbu. A když vzpomínky z mládí posunu do své učitelské práce, zjistím, co vše jsem čerpal právě z mládí prožitého v Protivanově.

Jak jsou ty časy nevyzpytatelné!

Jako pětičlenná rodina jsme o prázdninách rádi jezdili k rodičům a ke Karlově – bratrově rodině k Filepumu, Protivanov 158. Rádi jsme tam jezdili a na tyto chvíle dosud rádi vzpomínáme, i když rodiče a bratr se švagrovou chybí nejen svým příbuzným, ale i nám, Třeboňským.

Život nezastavíme a Vy dnešní generace, mějte rodnou ves rádi, přikládejte ruku k dílu při jejím zvelebování a drsné její podnebí ať zocelí Vaše činy i myšlení, před které Vás život postaví.

Jaroslav Trnečka s rodinou – Protivanovský třeboňák

JAK VZPOMÍNÁ NA PROTIVANOV PAEDDR. ALOIS BARTOŠEK

Narodil jsem se a vyrostl v nepříliš vzdálené obci Velenov na západních svazcích Dražanské vrchoviny nad Boskovicemi. V mé rodné obci pocházely z Protivanova rodiny Kolískova a Lukášova, což jsem zjistil zejména, když jsem jako student gymnázia v Boskovicích pomáhal v r. 1950 při sčítání lidu. Mým jediným spolužákem z Protivanova byl Stanislav Trnečka (strýc současného starosty K. Trnečky), s nímž máme úplně shodná data narození a navíc se pravidelně scházíme na třídních srazech.

Kdy jsem byl poprvé přímo v Protivanově, to si snad ani přesně nepamatuji. Ještě asi za války jsem byl jednou u příbuzných v Bukové, přes Protivanov jsme asi jeli se školou na nějaký výlet směrem na Prostějov a dále. Asi v roce 1950 jsem byl na povinné žňové brigádě v Oborském dvoře, kam jsem dojížděl na kole přes Suchý a Skelnou Huť a hlavně zpátky to bylo docela blízko. Rok poté jsem brigádníčil celé prázdniny při tzv. taxaci lesů, kdy jsme vyměřovali i v rozsáhlých lesích mezi Suchým, Žďárnou, Hutí a Protivanovem, jenž byl od okrajů lesa na dohled.

Spolužáci a kamarádi ze Žďárné mně před začátkem školního roku poradili, že v Protivanově jsou volně k dostání sešity a další pomůcky, na něž se v Boskovicích stály i několikahodinové fronty. Tak jsem se dostal opět na kole až konečně do Protivanova, pamatuji si i proslulý tank na náměstí a v malém krámku pana Sehnala jsem nakoupil vše potřebné. Totéž se ještě asi dvakrát k naprosté spokojenosti opakovalo.

Další vzpomínky na Protivanov mám z fotbalu. Této své další zálibě jsem se věnoval v mládí aktivně jako dorostenecký brankář Sokola Valchov. Na jaře 1952, asi začátkem dubna, jsme hráli velikonoční turnaj na starém protivanovském hřišti, kde nyní stojí škola. Vylosovali nás

proti domácím, gól jsme tehdy ani nedostali, ale největším protivníkem bylo počasí, silný vítr a sněhové přeháňky, při nichž nebylo ke druhé brance ani vidět. Turnaj domácí nakonec vyhráli, ale hříšně jsem si zapamatoval i pro pozdější dobu a mezi tehdejšími hráči jsem pak měl hodně přátel. Další zápas byl o rok později ve Žďárné, kdy jsem poprvé a naposledy v brance dostal od protivanovského soupeře rovných 10 gólů!

Čas pokročil a na podzim r. 1953 jsem po maturitě nastoupil jako učitel (potřebnou kvalifikaci jsem si musel zajišťovat dálkovým studiem) na tehdejší osmiletku v ještě bližším Benešově. V oficiálním názvu školy bylo osm let, ale fungovala ještě i 9. třída, v níž jsem učil např. i pozdějšího protivanovského občana, rovněž fotbalového nadšence Františka Poláka. V tomto roce panovala tuhá zima s velkým množstvím sněhu, pár týdnů se neučilo a Benešov s okolím byl dosažitelný jen na lyžích, neboť na zavátých silnicích nic nejezdilo.

Několik dní před 1. zářím 1954 jsem se najednou ocitl v prostorách staré školy v Protivanově ve dvoře a tím tedy začala má první protivanovská učitelská etapa. Mým ředitelem byl pan Václav Sedláček, jeho zástupce dělal pan František Kovář z Benešova, dalšími spolupracovníky byli mladší i starší učitelé, mezi nimiž ale už tehdy převažovaly kolegyně-učitelky.

Učil jsem žáky 6. – 8. ročníku a postupně uplatňoval i své záliby, což byl sport (hlavně kopaná), příroda a snahy o co nejpodrobnější poznávání okolní mnohokrát vzpomínané Dražanské vrchoviny. Mezi tehdejšími žáky 8. ročníku byl mimo jiné i předešlý protivanovský ředitel Laďa Kejík, s nímž nás později spojovalo učitelské povolání i dlouholeté přátelství. Vzpomínám i na řadu dalších, s nimiž se podle možností setkáváme na srazech žáků s učiteli, které mají zvlášť v Protivanově velmi dobrou úroveň s množstvím vzpomínek.

První rok v Protivanově uběhl rychle, v jeho závěru jsem stačil ještě doprovodit cvičící žáky na I. spartakiádu do Prahy a koncem prázdnin i na chmelovou brigádu až na Podbořansko. Poněvadž jako na dálkového studenta učitelství se na mě vztahovala přímá vojenská povinnost, musel jsem učitelskou práci i studia přerušit a koncem října 1955 nastoupit dvouletou vojenskou službu, čímž se mé protivanovské působení na nějaký čas uzavřelo.

Po mém opětovém nástupu na protivanovskou školu koncem října 1957 uplynulo, podle mého názoru velice rychle, dalších pět školních roků, naplněných učitelskou školní i mimoškolní činností, na nichž dnes můžeme s přímými účastníky většinou v dobrém vzpomínat i po mnoha letech.

Po vojně jsem v Protivanově učil „své“ vyučovací předměty přírodopis a zeměpis, které jsem dálkově vystudoval, navíc podle potřeby, jak tomu bylo hlavně na venkovských školách běžné, i jiným věcem, v mém případě např. chemii, fyzice, matematice, občanské a pracovní výchově ve třídách vyššího stupně školy.

Dálkové studium jsem ukončil v červnu 1959 složením státních zkoušek v Brně a dosažením kvalifikace odborný učitel pro 6. – 9. ročník. Vzpomínám si, že před poslední zkouškou jsem měl mít několikadenní volno, ale jako třídní učitel jsem měl povinnost předat vysvědčení svým žákům již předem. V určený den jsme byli sbírat léčivé byliny až u Okluk, takže při zpáteční cestě jsem rozdával vysvědčení žákům z Hradiska před hostincem u Cetkovských a protivanovským a bukovským hned po příjezdu autobusu na protivanovském náměstí.

Ve škole pracoval solidní učitelský kolektiv pod vedením ředitele pana Václava Sedláčka a zástupkyně ředitele paní Věry Sedlákové. Patřil jsem stále k dost mladým učitelům, i když každý rok přicházely ještě mladší učitelky a sbor se tedy stále omrazoval. Jen my muži jsme stále byli jenom čtyři (Sedláček, Stárek, Ošlejšek, Bartošek), pouze např. za mateřské dovolené (v té době byly dost krátké) zaskočili např. Josef Korčák z Horního Štěpánova (učil pak dlouho v Lipové) nebo můj skorospolužák a dlouholetý přítel Otakar Koudelka z Benešov-Pavlova, který jako učitel a zástupce ředitele působil později na Benešově až do důchodu a stále tam bydlí.

Při této příležitosti bych chtěl vzpomenout i na dvě učitelky, s nimiž jsme též spolupracovali, a to na paní učitelku Elišku Matouškovou a tehdejší ředitelku mateřské školy p. Marii Mni-

chovou. Při mém nedávném (vlastně tedy už třetím) působení v Protivanově jsme se setkávali, ale neměl jsem již přímo možnost jim oběma blahopřát k významným životním výročím, které nedávno oslavily, což činím dodatečně těmito vzpomínkami ve Zpravodaji. Dále si vzpomínám na spolupráci s p. zástupkyní ředitele Věrou Sedlákovou, které jsme se Stanislavem Ošlejškem několikrát pomáhali při sestavování rozvrhu hodin, a to nejen ve škole, ale i v jejím bytě na náměstí v domě Trundových. Také pan ředitel Sedláček nás pověřoval různými administrativními úkoly, které se nám potom velice hodily při práci ve vedení škol, na nichž jsme působili později. Přímo ve škole se často odbývala trochu „tajná“ sezení, kdy se skromně oslavovaly například narozeniny nebo jiné vhodné náležitosti.

Poněvadž v té době se po učitelích vyžadovala mimoškolní práce i ve večerních hodinách, museli mít dojíždějící (hlavně mladí a svobodní) v Protivanově byty na případné přespání, když to situace vyžadovala. Já jsem přespával u Kopeckých na nejzazším konci Protivanova na Bařeně a byl jsem tam vždy spokojen. Postupně jsem učil tři jejich děti Věru, Pavlu a Josefa (jenom nejmladší Jiří byl tehdy ještě předškolním dítětem), na což jsme ještě nedávno s úsměvem vzpomínali.

V tehdejší škole ve Dvoře, i když některé vyšší třídy byly i na tzv. obecné, nebyla žádná možnost poledního stravování, přestože jsme bývali ve škole i v pozdějších hodinách. Musely stačit různé svačiny, něco se dalo koupit např. v obchůdku u paní Ludmily Markové, občas jsme zašli na oběd do pohostinství, které tehdy vedli manželé Havelkovi. Paní Havelková vařila i chutné zabijačkové polévky a příslušná jídla, což se muselo zapít i nějakým pivem a u toho hlavně si povykládat s přítomnými protivanovskými hosty. Byli to hlavně otcové našich žáků, kteří ještě šli doma a od mašiny si odskočili na nějaký ten žejdlík a na přátelské povídání.

Vzpomínek by bylo ještě mnoho, ale uvedu již jen jednu závažnou událost. Protivanov s Bukovou a Repechami patřil odjakživa pod okres Boskovice, kdežto Malé Hradisko pod Prostějov. Rozdíl byl tehdy i v krajích, ale práci školy to nijak nevadilo. Asi na začátku roku 1960 se šířily nejprve nepotvrzené zprávy, že Protivanov s okolím přejde k okresu Prostějov, což se v létě 1960 ale stalo skutečností. Navíc celý prostějovský okres spadl pod kraj Jihomoravský, takže okresní i krajské hranice se kolem Protivanova často měnily (o tom byly před časem ve Zpravodaji také informace). Také nám učitelům se změnil zaměstnavatel, od ONV Boskovice jsme přešli pod okres Prostějov, i když v tomto roce ze školy téměř žádný z nás zatím neodešel.

Přímo do školy nám tuto změnu před koncem školního roku oznámil tehdejší školní inspektor okresu Prostějov pan Oldřich Továrek, který byl mimo jiné nadšeným turistou, znalcem přírody a vlastivědným pracovníkem. Při svých návštěvách naší školy se neomezoval jen na kontrolní práci, ale také zajímal se o přírodu a život v okolí Protivanova, které předtím tak podrobně neznal. Jednou mě po vyučování vyzval, abych ho doprovodil na mokré louky na západní straně protivanovského katastru, do míst Za Panským, kde se tehdy pásla družstevní telata. Usilovně tam hledal jeden druh masožravé rostliny (brodil se kvůli tomu i v bahně malého močálu v blízkosti lesa) a také ji našel, což nadšeně komentoval na zpáteční cestě až k autobusu zpět na Prostějov.

Znovu vracím ke vzpomínkám na své dvojí protivanovské učitelské působení, z něhož mám i s časovým odstupem stále řadu nezapomenutelných zážitků.

Nejdříve se vrátíme do doby konce padesátých a začátku šedesátých let teď již tedy minulého století. Protivanovská škola ve dvou budovách – na dolním konci náměstí a ve Dvoře – i s přídatkem v obecním domě žila pracovním ruchem po celý rok jen s určitou odmlkou v době letních prázdnin.

Každá doba si vyžadovala své, v tehdejších letech bylo potřeba množství práce v zemědělství, neboť zemědělská družstva prožívala dost svízelné počáteční roky a potřebovala značnou pomoc. Pracovní brigády byly povoleny i pro starší žáky a naše škola nebyla výjimkou.

V obtížných podmínkách vyšších poloh Dražanské vrchoviny se jednalo především o sklizeň brambor. Ještě před svojí vojenskou službou si pamatuji několik bramborových brigád v Bor-

ském dvoře, který jsem znal z dřívějších let z výpomocných žňových brigád studentů. Po návratu z vojny v roce 1957 už v Protivanově, Bukové i Hradisku fungovala zemědělská družstva a podzimní bramborové brigády byly na pořadu každý rok. Podzimní měsíce září a hlavně říjen mají kolem Protivanova dost drsné a vrtkavé počasí, zejména časté deště práci dost znesnadňovaly, ale na to byli naši žáci dost ošlehaní a zkrátka zvyklí.

Nejvíce brigád se odehrálo na polích kolem Protivanova. Žáci sbírali brambory vyorávané většinou tzv. „čerty“ a naplněné koše sypali na traktorové vlečky, s čímž jim pomáhali dozírající učitelé. Při práci dost bolela záda, ale v kolektivech brigádníků bylo jinak veselo a dělaly se i různé legrácky. Vedení družstva ale jinak o nás pečovalo a svačiny včetně teplého čaje šly brigádníkům k duhu, aby vydrželi až do očekávaného konce denní námahy.

Při organizaci brigád bylo někdy dohodnuto, že celá třída pojede na brambory do vedlejších obcí školního obvodu. Rušno bývalo v Bukové, kde hlavními osobami při sklizni brambor byli dva pánové naprosto shodných jmen – Josef Slepánek. Mladší a vyšší byl předsedou družstva, druhý starší a menší byl nejen hlavním vyorávačem, ale především neskutečným bavičem, „strandistou“, který dovedl žáky nejen povzbudit k práci, ale i patřičně rozesmát.

Zase v Hradisku se nám jednou stalo, že když jsme tam v plné třídní sestavě dorazili, spustil se vydatný déšť, který nemínil vůbec přestat. Znemožnilo nám to i návrat zpátky, a tak jsme se všichni shromáždili v hostinci u Grulichů, jejichž nejmladší dcera Anička byla také žákyní naší třídy. Grulichovi se o nás postarali až do odjezdu posledního autobusu směr Protivanov, náladu zlepšil hrnc teplého čaje, hoši si zahráli i kulečnick a bylo veselo. Jakmile se počasí umoudřilo, slíbenou brigádu jsme stejně uskutečnili, což s povděkem přijak i tehdejší hlavní hrudiský organizátor brigád pan František Ondroušek.

Časově méně rozsáhlejší brigády jsme konali i na jaře, kdy po odtání sněhu byla pole plná vystouplého drobného kamení, které téměř znemožňovalo zahájení potřebných jarních prací. Kamení se sbíralo např. kolem silnice Protivanov-Repechy-Bousín, na Kořelěnech i jinde. Práce to nebyla těžká, házené kameny na vlečkách jen duněly, bylo potřeba jen žáky neustále hlídat, aby nedošlo snad k nějakému úrazu.

Čas věnovaný brigádám pochopitelně částečně narušil plánovaný chod vyučování, ale ztráty jsme museli ohnat usilovnějším pracovním tempem a i dnes mohu říci, že se nám to vždy zdařilo a navíc se žáci těšili, kdy to na polích zase vypukne a že zas pomohou.

Nakonec přidám ještě jednu vzpomínku. Období brigád trvalo někdy dost dlouho a počasí bývalo horší a horší. Již po začlenění Protivanova s okolím pod Prostějov přijela brigáda obchodních učnic, plný autobus dívek mladých, avšak pro nevlidné počasí nedostatečně oblečených a nevybavených. Po krátké poradě tehdejší předseda družstva pan Josef Šustr a ředitel školy pan Václav Sedláček jako předseda MNV museli tuto brigádu odvolat, zatím co naši žáci do bramborových řádků nastoupili a pracovali dál...

Přestože jako mladí učitelé jsme měli byty na přespání přímo v Protivanově, pokud to šlo, do práce jsme skoro denně dojížděli. Pro mě to znamenalo brzo ráno sejít stále z kopce z Velenova do Valchova a po šesté hodině nasednout do autobusu od Boskovic. Nastupovala též kolegyně Alena Hlavinková a ve Žďárně ještě p. učitelka Zemánková. Paní učitelka Martinů z Valchova pak jezdila do Žďárné, kde asi v r. 1960 vznikla také úplná škola. Asi o půl sedmé jsme vystupovali v Protivanově (zmíněný spoj stále jezdí jako linka Boskovice-Olomouc), kde se po celé věky začínalo učit od 7,05 až do dnešních časů. Tímto spojením nás dopravovali téměř stejní řidiči ČSAD Boskovice, a to pan František Svěrák, můj dokonce vzdálenější příbuzný z Velenova, a také pan Václav Lukeš, který nám navíc fandil při dopravě na různá sportovní utkání ve fotbale i v hokeji. Nazpět jsme jezdili někdy již po poledni, ale já většinou až před 16. hodinou a někdy i později, poněvadž různé činnosti se žáky byly na pořadu až po vyučovací době. Nejlepší spoj pro mě byl směrem na Bukovou, který obstarávali řidiči pan J. Koudelka z Benešova a pan Stanislav Vašků, který dodnes žije v Bukové a jehož dvě starší dcery jsem v Protivanově také učil. Řidiči mně zastavovali na začátku rybníka na Suchém, odkud jsem to

měl přes chatovou oblast do Velenova dost blízko.

Ve škole občas bývaly porady, které se odbývaly v poledních hodinách; míval jsem za úkol pozdržet tzv. prostějovský autobus, který jezdil asi ve 13,15 přes Bukovou a dále na Boskovic. Vystartoval jsem z porady dřív, aby zejména starším kolegyním tento spoj náhodou neujel. Z jeho řidičů byl nejtrpělivější tehdy již starší pan Alois Němeček, který bydlel s rodinou ve Stínavě.

Cestování v zimním období bylo o něco horší, ale až na některé výjimky jsme i při zhoršeném počasí dojížděli většinou včas. Když bylo moc sněhu, zapracovali cestáři a hlavně pan Josef Sedlák z Protivanova, který jezdil se sněhovými pluhu celou noc a mnohdy za vánice i těsně před autobusem, aby silnice byla sjízdná a zpoždění co nejmenší. Ostatně šoférem-autobusákem je i jeho syn, rovněž můj žák Pepík Sedlák č. p. 127, s nímž jsem se léta setkával na linkách dopravních podniků z Boskovic i Prostějova až dodnes.

Když jsme u těch autobusů, nelze nezpomenout na jednoho ochotného řidiče, který již bohužel mezi námi není – byl jím pan Vincenc Trunda, s nímž jsem se žáky zažil několik velmi zdařilých výletů (nejdále až do Prahy, na Karlštejn atd.). Tento tehdy ještě mladý řidič mi velice vyhovoval, protože bez námitek dodržoval naplánované trasy, navíc jeho nejmladší sestra Jitka (nyní manželka rovněž autobusáka pana Vladimíra Svobody) zprostředkovala předem potřebné náležitosti a i její zásluhou bylo vše v pohodě.

Později se školní výlety organizovaly formou tzv. putování, kdy se jezdilo vlakem a v cílových prostorech pak putovalo pěšky. Tímto způsobem jsme procestovali řadu méně či více vzdálených oblastí, např. Krkonoše, formou prázdninové základny Malou Fatru a jiné. Vrcholem bylo asi v r. 1961 se žáky 9. třídy desetidenní putování po Vysokých Tatrách na Slovensku, kde mně vypomohl (dnes již bohužel také nežijící) bývalý žák Josef Vítek, na což účastníci dodnes vzpomínají.

PROTIVANOVSKÁ ŠKOLA I PŘED LETY SPORTOVALA

Dnešní doba umožňuje zejména mládeži mnohem více se věnovat oblíbenému zimnímu i letnímu sportování. Před několika desítkami let tomu tak nebylo, přesto školáci využívali všech tehdy dostupných možností, aby se ve svých oblíbených sportech alespoň částečně vyžívali. Nejinak tomu bylo i ve skromných podmínkách v tehdejší protivanovské škole.

V zimních obdobích, díky příznivým sněhovým podmínkám vysoké polohy Protivanova a okolí, téměř všichni žáci lyžovali. Jejich lyžařské vybavení bylo dost jednoduché až skoro primitivní, ale nadšení a možnost volného pohybu v zimní přírodě tyto nedostatky vyvážily.

Ve vzpomínkách se přeneseme doprostřed zimy školního roku 1954-1955, což je již přece jen dosti vzdálené období. Tehdejší okres Boskovice vyhlásil soutěž škol v lyžařském běhu a naše škola u toho pochopitelně nemohla chybět. Po školních kolech byla provedena nominace reprezentantů a uprostřed února 1955 se žákovské lyžařské přebory uskutečnily. Protivanovská výprava odjela do Boskovic. Všichni žáci i s lyžemi nastoupili do dvou autobusů a jelo se na místo konání – do Olešnice na Moravě. Tam čekaly závodníky připravené běžecké tratě v okolí olešnické sokolovny, která byla střediskem celé akce.

A jak závody na poměrně měkkém sněhu (předchozí mrazivé počasí se dlouho neudrželo) pro naše protivanovské barvy dopadly?

Od začátku přeborů bylo celkem jasné, že prvenství škol se rozhodne mezi domácí Olešnicí a nejbližším Protivanovem, neboť právě v těchto místech byly sněhové podmínky srovnatelně lepší než v níže položených sídlech škol boskovického okresu.

V kategorii chlapců zvítězil domácí olešnický favorit Matonoha doslova o šířku lyže před naším nejzdatnějším borcem, jímž byl žák 8. třídy Lada Kejík (bývalý ředitel protivanovské

školy). Naše výprava si stejně myslela, že pořadatelé domácímu lyžaři tu vteřinu z času ubra-
li, ale dokázat se to nedalo. Také další protivanovští borci obsadili přední pozice početného
startovního pole.

Kategorie dívek skončila ještě větším úspěchem našich školních lyžařek. S velkou převahou
zvítězila žákyně 8. třídy Marie Kopecká (nyní Kamená, bydlí v Boskovicích), která podle
vlastních slov při sjezdu do cíle doslova přeskočila těsně před ní upadnuvší soupeřku!

Olešnická potenciální vítězka skončila až druhá, ale třetí místo patřilo opět Protivanovu.
Vybojovala je další zdatná lyžařka Draha Kopecká (dnes Nejedlá, bydlí stále v Protivanově).

V pomyslném soupeření byli naši žáci se všemi třemi medailovými umístěními nakonec
lepší než Olešnice, neboť 3. místo v závodě chlapců ukořistil šikovný závodník Vinc. Dyčka
z Hrádkova (v barvách tzv. „Zelené“ školy 9. května v Boskovicích).

Po nezbytném odpočinku a občerstvení následoval autobusový přesun do Boskovic a poté
se naše výprava s pocitem dobře odvedeného sportovního výkonu radostně vracela do Proti-
vanova.

Jmenovaní úspěšní žáci v roce 2001 slavili významná životní jubilea. Za zmínku stojí ještě
úspěchy v zimních tzv. Sokolských závodech (běh na lyžích se střelbou), kterých dosahoval
v dorostenecké i dospělé kategorii jen o něco starší František Sedlák (bydlí ve Vel. Opatovicích).

PROTIVANOVSKÁ ŠKOLA TAKÉ HRÁVALA HOKEJ

Bývalý okres Boskovice uspořádal hokejovou soutěž pro žáky v zimě škol. roku 1959-60.
Naše skupina byla utvořena ze škol Boskovice (Zelená), Protivanov a nově vzniknuvší školy
2. stupně ze Žďárné. Poněvadž pořadatelstvím byl pověřen Protivanov a odpovídající kluziště
zde nebylo, dohodl jsem uspořádání soutěže ve Valchově, kde tehdy prosperoval známý hoke-
jový klub. Valchovští pořadatelé se akce probíhající právě za dost značného mrazu zhostili
velmi dobře včetně přípravy teplého občerstvení v hostinci pana Matala. Turnaj vyhrála ško-
la ze Žďárné, za níž hráli šikovní chlapci za Suchého, mající možnost přípravy na zamrzlém
rybníku. Naši hoši sice porazili Boskovice, ale se Žďárnou prohráli (tuším 2:5 nebo 3:5), ale
odjžděli jsme vcelku spokojeni.

Poněvadž chlapci hráli s nadšením, dojednali jsme si pak ještě zájezd do Sloupu, kde bylo
známé kluziště u jeskyně a hrál se tam dobrý hokej. Dopravu do Sloupa zvládl tehdejší hasičský
nákladák, který řídil ochotný autobusák Josef Kovář. Přijeli jsme na místo, ale na kluzišti bylo
asi 20 cm napadlého sněhu a ve škole nám oznámili, že se hrát nebude. Naše výprava však
vzala připravená hrabadla a po chvíli byla ledová plocha čistá. Jakmile to domácí zjistili,
rychle se dostavili a hrálo se. Naši proti lepšímu soupeři zase neuvítězili, ale radost se hry brzy
převážila smutek z neúspěchu.

Blízkým a častým soupeřem byli velice dobří hokejisté z drahanské školy. Při jedné hokejo-
vé výpravě po neprůjezdné silnici Protivanov-Bousín-Drahany a klopýtání přes namrzlé sně-
hové závěje dosáhli naši hokejisté velkého úspěchu, když na drahanském ledě remizovali 3:3.
Všechny góly našich dal nejlepší hráč Josef Beníšek z Bukové, jinak také výborný fotbalista,
což dokázal později v dresu Sokola Protivanov. Pro zajímavost je třeba uvést, že drahanskí
chlapci dosahovali v hokeji velkých úspěchů a hráli až v Praze ve finálovém turnaji s nejlepší-
mi celky z Čech a Moravy.

Od škol. roku 1960-61 patřila protivanovská škola již pod okres Prostějov, kde veškeré spor-
tovní soutěže škol byly organizovány na velmi dobré úrovni. Abychom uspěli v připravovaném
turnaji plánovaném na prostějovský zimní stadion, zřídili jsme v prostoru za sokolovnou
mantinely. Největší práci v jeho přípravě odvedli tehdejší žáci deváté třídy, Jenda Sed-
lák, Mirek Bílek (oba již bohužel nežijí), dále ještě Pepík Pavlů a Vladimír Šmíd. Na tomto
kluzišťátku byly sehrány vnitroskolní turnaje, které se chlapcům i přihlížejícím velice líbily.
V chatrné výstroji, s lačkovými brankami a nanejvýš ve fotbalových dresech se hrálo s nadše-

ním. Starší žáci převyšovali mladší, o čemž svědčí výsledek 9. třídy proti 5. třídě, který zněl asi 65:0, ale ani to těm nejmladším nevadilo.

Na konci zimy (která tehdy dost rychle polevila) se konečně jelo na zimák do Prostějova. Už cestou autobusem povzbuzoval známý řidič a příznivec sportu pan Václav Lukeš. Při vlastním turnaji jsme byli vylosováni do skupiny s Konicí a jednou školou z Prostějova (zřejmě to byla nynější sportovní škola Palackého). Na Konici naši hráči stačili, s Prostějovem to bylo pochopitelně horší. Až mnohem později jsem se dověděl, že tehdy hrál proti našim žákům pozdější dlouholetý hokejový reprezentant Oldřich Machač, jehož hokejové začátky jsou s Prostějovem spojeny.

A kdo tehdy v kruzích protivanovské školy vlastně nastupoval? Byli to především fotbalisté, kteří si změnili výstroj a hájili sportovní pověst školy i v zimě – mnohé z nich jsme ve Zpravodaji již jmenovali. Vedle zmíněného Josefa Beníška se ještě velmi dobře zapsal Jarda Pavlů jako brankař, na bruslích to uměli mimo jiné Josef Šustr, dále Alois Šálek z Malého Hradiska i mnozí další. Po letech je možno prozradit, že na těžké zápasy nás „na černo“ posilovali chlapci za Ždárné – Ladislav Růžička (otec protivanovského fotbal. brankáře) a Josef Musil, párkrát dokonce Bohuš Korec až z Valchova, ale nikdy se na to našťěstí nepřišlo....

Z MINULOSTI PROTIVANOVSKÉHO ŠKOLNÍHO FOTBALU

Vždy s nastupujícím jarem se znovu rozjiždějí mistrovské soutěže v našem nejpobulárnějším sportu. Nejinak je tomu i v Protivanově, kde početní příznivci sledují boje o body dvou družstev dospělých a dvou mládežnických v tabulkách Hanácké župy i okresu Prostějov.

Protivanovská fotbalová základna je hodně široká a má svou dlouholetou tradici. Mnozí z tehdejších bývalých hráčů se dodnes jako funkcionáři točí kolem fotbalu a zabezpečují jeho náročný provoz. Většina z nich začínala před lety jako žáci školy a na starém protivanovském hřišti (dnes tam stojí základní škola) dělali první fotbalové kroky a seznamovali se s kouzlem kulatého míče i s pravidly oblíbeného sportu.

Žáci školy byli ve druhé polovině padesátých let na hřišti skoro denně, avšak zápasili většinou jen mezi sebou, neboť pravidelné žákovské soutěže škol tehdy ještě neexistovaly. Občas se přátelsky utkali s některou sousední školou, zejména z Benešova, ale zdaleka ne každý zápas

protivanovští chlapci vyhráli. Teprve s převodem na okres Prostějov začaly soutěže mezi školami a soupeři Protivanova se stali žákovští fotbalisté z Drahan, Rozstání, Ptení a v případě dobrých výsledků a postupu i některé školy ze samotného Prostějova.

Největšího úspěchu dosáhli naši školní fotbalisté ve školním roce 1960-61. S přehledem vyřadili Rozstání i Drahan a jako vítěz okrsku hostili jednu z prostějovských škol (jejichž názory byly jiné než dnes). Poněkud namistrovaní prostějovští hráči byli velice překvapeni, když na starém hřišti (jehož vzhled předem kritizovali) prohráli 0:5 a

Mirek Bílek jim dal 3 branky. Odvetu v Prostějově naši uhráli výsledkem 0:0, ale do hry potom vstoupily dodatečné zákulisní tahy. Po změně pravidel byli naši pro start hráčů 9. ročníku z dalšího postupu vyřazeni, což předem stanoveno nebylo.

Poněvadž od této doby uplynulo již více než 40 roků, zaznamenáváme neúspěšnější žákovskou sestavu: Jan Sedlák (brankař a kapitán), Josef Sekanina, Josef Ošlejšek, Jiří Beníšek (všichni z Bukové), Josef Příkryl, Josef Stara, Mirek Bílek, František Růžička (M. Hradisko), Václav Kejík, Josef Ondroušek, Alois Kolář, zdatným náhradníkem byl Josef Vlach (M. Hradis-

ko). Po odchodu žáků 9. ročníku doplnili mužstvo mladší – Jaroslav Pavlů, Milan Kitner, Josef Šustr, František Vašíček, Josef Trnečka, Josef Kopecký, brankáři Bedřich Kopecký a ještě mladší Alois Sedlák a Josef Švec (Buková).

V dalším školním roce opět překonali své soupeře z Rozstání a Drahan a nastupovali proti vítězům plumlovského okrsku ZDŠ Ptení. Ptenská škola měla tehdy velice silný celek, přesto naši nad nimi doma 1:0 vyhráli a následovala odvěta. V parném předletním dni jsme šli pěšky ze zastávky Holubice. Ve škole nás přivítal tehdejší zástupce ředitele Karel Novotný z Malého Hradiska, sám velký fotbalový nadšenec, který pozval hráče a vedoucí nejprve na oběd. Po vydatné porci svíčkové naši nastoupili na hřiště, do poločasu prohrávali jen 1:2 (gól dal Josef Ondroušek, řečený Džusbery), ale únava i dobrý oběd vykonaly své. Konec zápasu zněl 1:9 pro Ptení a naši již dále nepostupovali.

Reprezentanti školy hráli tehdy v nových černobíle pruhovaných dresech a své zápasy brali nesmírně vážně. Jejich mladší spolužáci jim trochu záviděli, ale na hřišti je bylo také často vidět. Objevovali se tam např. Luboš a Milan Kejíkové, Slávek Šustr, současný starosta Karel Trnečka, bratři Tonda a úplně nejmladší Lada Krátkých, Vladimír Pavlů a mnozí jiní. Na vyšším stupni školy doplňovali sestavy další žáci i z Bukové a Malého Hradiska (tam však byli chlapci většinou hasiči) a na hřišti bylo stále rušno.

Na závěr tohoto vyprávění vzpomeneme na některé z tehdejších hráčů, kteří již opustili naše řady, většinou ještě v nepřilíh starším věku. Z uvedených jsou to Václav Kejík, Josef Ondroušek, Mirek Bílek, Jenda Sedlák a František Vašíček. Jejich památku si všichni známe jistě i touto cestou znovu připomenou.

V následujících desítkách let se podmínky pro fotbal neobvykle změnil. Protivanov má hezký sportovní areál a fotbalisté se snaží svými výkony zpříjemnit sportovní a vůbec společenské dění v obci i okolí na začátku 21. století, i když se to někdy příliš nedaří.

Školní rok 2002/03 byl bohatý na školní sportovní soutěže, zejména fotbalové, do nichž se naši mladí sportovci přihlásili se zájmem a odhodláním dobře reprezentovat protivanovskou školu.

Fotbalová horečka vypukla ve velkém zejména na jaře 2003, kdy se rozběhla řada školních soutěží a fotbalová školní mládež byla skutečně u toho.

Největší popularitě se těšila celostátně organizovaná soutěž Školní pohár COCA-COLA, která probíhá už několik let. Ve školním roce 2000/01 již také naše škola soutěžila, po výhře 5:1 nad ZŠ Přemyslovce (hrálo se v Hradisku) naši borci prohráli 0:2 v Plumlově a byli vyřazeni. Několik tehdy ještě dosti mladých hráčů však nabylo potřebné zkušenosti a pro současný ročník jsme neponechali nic náhodě. Bylo sestaveno solidní družstvo a i při skromných možnostech předchozí přípravy jsme se do vyřazovacích bojů pustili se záměrem dostat se co nejdále mezi školami Prostějovska.

Losovací „pavouk“ našeho okresu nám za prvního soupeře určil ZŠ Drahan na jejich hřišti. Hrál se již 26. března za nezvykle teplého počasí, na dobrém povrchu hřiště a za značného zájmu přihlízejících. Hra našich vyšla a zásluhou střelce Bronislava Ošlejška a jeho 4 gólům v síti Drahan nás po výhře 4:0 odváželi „plynaři“ s radostí zpět do Protivanova.

Do druhého kola jsme jeli až 10. dubna na známé hřiště do Vrahovic, kde nás čekali hráči ZŠ Prostějov-Majakovského. Náš Bronislav Ošlejšek otevřel v první půli skóre, po změně stran se přidali Dvořák a střídající Hanák, takže 3:0 bylo rovněž dobrým počínem k postupu do 3. kola.

V něm jsme nastupovali poprvé na domácím hřišti. Vedení fotbalového oddílu v Protivanově nám poskytlo celý areál, přestože stav hrací plochy nebyl po nevládné zimě zdaleka ideální, ale dalo se na něm hrát. A tak jsme 29. dubna přivítali houževnaté soupeře ze ZŠ Brodek u Konice. Hra se však našim vůbec nedařila a jediný zdařilý zásah, koho jiného než Bronislava Ošlejška, nám zajistil hubenou výhru 1:0 a postup již do okresního semifinále.

Zápas 4. kola byl určen opět na naše hřiště. Dne 13. května přijeli hoši ze ZŠ Kostelec na

Hané a naši za pěkného počasí a dobré divácké atmosféry tentokrát bez potíží své soupeře „přejeli“ 4:0, když Bronislav Ošlejšek dal 2 góly a po jednom ještě Hruban a Jiří Vybíhal. Tento příznivý výsledek nám zajistil účast ve finále prostějovského okresu mezi 27 přihlášenými školami.

Hned vzápětí, přesně 19. května, nás tzv. zlínský autobus BODOSU Boskovice zavezl přímo do dějiště okresního finále proti zdatnému soupeři ZŠ Klenovice na Hané. Cestou dost silně přšelo, v klenovické škole jsme nebyli moc vlnivě přijati a předzápasovou přípravu jsme odbyli v malé šatničce školy. Před zápasem však déšť ustal, ale slušný trávník hřiště v sousedství školy a hřbitova byl pořádně mokrá. Domácí borci se do nás pustili, dali brzy gól, ale náš

ústřední hráč a kapitán Jiří Barák dal z přímého kopu asi 40 m vyrovnávací branku. Tento moment odskákal domácí brankář, který byl hned vystřídán, ale Klenovice měly i nadále převahu. Za hlasitého dirigování svého trenéra, jímž byl školník ZŠ p. Kaprál, nám dali gól, „do šatny“ na 2:1 a na začátku druhé půle další. Prohra 1:3 byla smutná, naši se po celý zápas bránili, i když šance na vstřelení dalších gólů jsme také měli. Překvapil nás naprostý nezáměr ze strany školy, což se nedalo srovnat s prostředím v Protivanově nebo v Drahanech. Chlapci se z porážky vzpa-

matovávali až po návratu do Protivanova, kdy celé družstvo sedělo pod lipou na náměstí a teprve potom se rozešlo.... Vítězné družstvo z Klenovic hrálo potom meziokresně v Blansku, kde podlehlo ZŠ Erbenova 1:4 a tak nás jen o jedno kolo přežilo.

Kromě tohoto dlouhodobého turnaje se naši starší i mladší hoši zúčastnili i dalších fotbalových soutěží. V okresní soutěži v minifotbale na hřištích menších rozměrů si zahrála i naše družstva. Starší po domácí výhře 4:1 nad ZŠ s RG Prostějov – Chorázova 4:1 postoupili do okresního finále ve Vrahovicích, vyhráli svou skupinu a skončili na konečném 3. místě na ZŠ Palackého a Němčicemi, což byl též nesporný úspěch. Jen mladší žáci 6. a 7. ročníku byli hned v prvním kole vyřazeni, když jejich soupeři ze ZŠ Prostějov – sídliště Svobody a Němčic byli nad jejich síly.

Svou tradiční soutěž měli pod jménem McDonald's Cup i žáci z nižších tříd. Družstvo 4. a 5. třídy ZŠ bylo rovněž v centru dění, svou skupinu v Plumlově nad domácími i Drahanami vyhráli a v okresním finále skončili na celkovém 7. místě, což nebylo také zdaleka špatné.

U všech mladých fotbalistů bylo mimo zájem o hru nutné ocenit i jejich obětavost a slušné vystupování během celé řady zmíněných akcí. O vedení družstev i organizace zápasů jsme se dělili s kolegou ze ZŠ Zd. Zaplatalem, který navíc zastával i funkci rozhodčího. Zdůraznit je nutno i podporu vedení školy v té době v čele s ředitelem PhDr. Lad. Kejkem (ani finanční náročnosti nebyla zanedbatelná) i vedení fotb. oddílu TJ Sokol Protivanov, neboť i v jinak v přísně střeženém a obhospodařovaném areálu jsme se cítili skutečně jako doma. Na závěr soutěže COCA-COLA přišly na školu menší věcné odměny, navíc dobrá reprezentace školy neoušla pozornosti správě obce Protivanov při rozloučení se sportovně velmi úspěšným školním rokem 2002-03 na naší základní škole.

Lze si jen přát, aby nadšení mladí sportovci mohli realizovat své zájmy i v dalších letech a pomohli zviditelnit náš Protivanov v blízkém i vzdáleném okolí.

Další část vzpomínek bude věnována opět sportovnímu dění na protivanovské škole ve stejném období. Kromě fotbalu, někdy hokeje, lyžování a různého sportovního dovádění v sokolovně (to by zasloužilo též samostatné pojednání) jsme se začali zabývat i tzv. orientačními závody. Okres Prostějov organizoval tento zajímavý branný přírodní sport dost ve velkém a Protivanov nezůstal nijak pozadu.

S několika pomocníky jsme vyznačili patřičnou závodní trasu blízko obce Niva u hájenky na konci lesa u silnice od Protivanova. Rovný lesní terén při turisticky značené cestě Ždárná-Obora-Niva byl pro to velice vhodný, před závody se však musel průběh tratě vždy tajně obměnit. Žáci určení do tříčlenných hlídek probíhali trasu a hledali ukryté papírové terče, které byly započítávány do výsledného času pro určení pořadí. Starší záky to dost chytlo a rozdávali si to většinou úspěšně i mezi školami z Rozstání a Drahan, které s námi tvořily sportovní okrsek.

Asi v roce 1961 na jaře pořádal se okresní přebor škol Prostějovska v orientálním běhu a za místo konání byl zvolen hodně svažité lesní terén pod Skřípovem blízko silnice Horní Štěpánov – Úsobrno. Závody trvaly celý víkend, protivanovští hasiči nám v pátek na místo dopravili stany, v nichž jsme mezi závody přespávali. Vlastní přebor se konal v sobotu a přinesl značné úspěchy protivanovským školním barvám. Naši závodníci se nijak nezalekli poněkud nemistrotvaných borců zejména z Prostějova, z Kostelce i odjinud, kteří předem prolašovali, že je vítězství nemine a ostatní tam nemají vlastně ani moc co pohledávat.

Výsledek na náročných kopcovitých trasách však byl pro nás velice příznivý. V nabitě kategori starších hochů se naše hlídka z 9. třídy ve složení Jan Sedlák, Miroslav Bílek a Vladimír Šmíd umístila na 3. místě, navíc v nejlepší běžeckém čase a jenom chyba u posledního terče znamenala časovou přírážku a odsun na třetí, stejně ale „medailové“ umístění. Nevyzpytatelným řízením osudu je fakt, že první dva jmenovaní závodníci již mezi námi nejsou a jediný člen úspěšné hlídky Ing. Vladimír Šmíd z Hradiska, dlouholetý úspěšný učitel lesnické školy v Hranicích je žijícím pamětníkem...

Ještě lépe dopadly naše dívky. Hlídka závodnic z 8. třídy s křest. jmény na A – tedy Alena Dlábková, Anička Grulichova a Anežka Kejkřová skončila na 2. místě. Až na jednu výjimku naše trojice dívek porazila všechny ostatní prostějovské i jiné favoritky a jistě si na tyto zážitky i po letech vzpomenu.

Po vyhodnocení závodů a druhé noci ve stanovém táboře u potoka, kdy nejlepší stany dokonce s podlážkou měli chlapi z Hradiska půjčené od tammích hasičů následoval v neděli přesun domů. Zvolili jsme nejbližší cestu přes Hor. Štěpánov a Bukovou, při níž jsme ale důkladně zmokli, ale veselých zážitků to njak neubralo.

Při mém druhém působení v Protivanově jsme zkusili možnost tento sport znovu vyzkoušet. Se svým přítelem Františkem Soldánem jsme vyznačili trasu v lese Kuchyňkách (při jejím značení jsme také trochu zmokli) a za pár dní se provedlo školní kolo. Jeho průběh byl zajímavý, ale odezva zapojených žáků byla přece jenom nižší než před desítkami let, neboť zájmy mládeže ve volném čase se přece jenom dost podstatně změnily. I tak to ale bylo určité zpeřtření závěrečného období školního roku 2001-2002, což už je již pár let za námi.

VZPOMÍNKY PANA ARNOŠTA VYBÍHALA

Narodil jsem se 23. ledna 1927 v Protivanově. Po absolvování obecné a měšťanské školy jsem nastoupil do učení v Určicích na obor pánský krejčí. Po vyučení jsem pracoval nadále u stejné firmy, odtud jsem nastoupil vojenskou základní službu. Po skončení vojenské povinnosti jsem přijal zaměstnání na místním pilařském závodě, kde jsem pracoval až do důchodu. V roce 1953 jsem se oženil s Libuší Kočvarovou. Vychovali jsme spolu dvě děti a dožili jsme se spolu požehnané zlaté svatby.

Již od mládí jsem se zajímal o hudbu a zahrádkaření, a proto děkuji osudu, že mně bylo dopřáno tyto mé záliby po dlouhou dobu aktivně vykonávat jako muzikant v kapele i jako dlouholetý předseda zahrádkářů.

Nyní pohodě a porozumění odpočívám v okruhu své rodiny a v pokoře očekávám naplnění svých dnů.

ZAČÁTKY KAPELY TEMPO

Často ve svých vzpomínkách se vracím do poloviny padesátých až sedmdesátých let, kdy vrcholila éra hezké a líbivé swingové muziky. Byla to doba, kdy Protivanov byl vnímán širokým okolím jako muzikantská velmoc, protože každou sobotu a často i neděli vyjížděly z Protivanova dva autobusy s dvěma protivanovskými tanečními orchestry rozdávat radost tancechtivému mládí. Byla zde hudba pana Koláře, později přejmenována na „Studio“ a taneční orchestr „Tempo“ Protivanov, se kterým jsem já jako výkonný muzikant účinkoval. Proto bych se pokusil ve stručnosti zavzpomínat na okolnosti a vývoj vzniku tohoto hudebního tělesa.

Úmysl založit v Protivanově druhou kapelu sahá až do doby před druhou světovou válku, kdy spolu soutěžily dvě tělovýchovné organizace Sokol a Orel. Tyto organizace byly dominantní v oblasti tělovýchovy a kultury a často se stávalo, že na významné svátky, jako jsou Vánoce,

a Velikonoce nebo pouť pořádaly současně taneční zábavy. Bylo jen logické, že pan Kolář jako kapelník a přední činitel Orla a Lidové strany dával přednost své organizaci Orla a sokolové byli nuceni shánět muzikanty jinde, což se pochopitelně zdražovalo a bylo s tím i mnoho jiných problémů. Já jako kluk jsem pilně navštěvoval cvičení v Sokole a velmi jsem vnímal rozhovory a problémy, které řešili funkcionáři Sokola. A tak se stalo, že jsem byl náhodným účastníkem schůzky, na které manželé František Nejedlý

a Růžena Nejedlá, rozená Lišková navrhli založit sokolskou kapelu. Tento úmysl, i když se jevil členům výboru jako nereálný, začali jmenovaní manželé uskutečňovat. Vyučovali na hudební nástroje několik zájemců a kromě toho deset sokolských kluků učili hře na housle. Za nějaký čas v rozmezí více jak jednoho roku už začali v sokolovně zkoušet jako kapela. My mladí houslisté jsme činili také za tu dobu určité pokroky.

V této době už na hranicích republiky stála nacistická vojska, přišel 15. březen a okupace. I Protivanova se dotkl zákaz činnosti obou tělovýchovných jednot, a protože neštěstí nechodí samo, do základu vyhořela sokolovna. Takže záměr se sokolskou kapelou se nepodařil uskutečnit. Ale úsilí manželů Nejedlých přece jen nebylo marné, protože pět mladých houslistů zůstali muzice věrní. Tvořili základní kádr budoucího orchestru Tempo Protivanov, i když pak hráli na jiné hudební nástroje.

Přišel rok 1945, Německo bylo poraženo, světem vládla radost z vítězství a u nás v republice z opět nabyté svobody. Na západ od Plzně vyhrávaly velké swingové kapely americké armády, na východ od Plzně zněly častušky a vesnické kapely měly co dělat, aby zvládly účinkování na tanečních zábavách.

Kapela p. Koláře za války účinkovala v dechové formě na pohřbech a jako univerzální hudba hrála při divadelních představeních operetek, které pořádal pod jiným názvem dramatický kroužek zakázaného Orla. Díky těmto možnostem byla hudba připravena ovládnout nápor

poválečné taneční euforie. Vlivem moderní taneční hudby se měnilo i nástrojové obsazení vesnických kapel, které začaly používat saxofony a tím dostaly zajímavější zvukovou barvu. Ustálil se název na plakáty psát, že hraje jazz (džez), i když s jazzem (džezem) to repertoárně nemělo vůbec nic společného.

Bratr kapelníka Vojtěch Kolář celou dobu vyučoval řadu zájemců na různé hudební nástroje a ty, kteří nástroj ovládli, zařazoval do velké dechové hudby. Některým vyučencům stačilo si zahrát na zkoušce dechovky, ale našlo se i několik nespokojenců, kteří chtěli více. A tak se stalo, že roku 1946 se vdávala sestra Emany Marka. Tenkrát bylo zvykem pořádat svatební zábavy, které byly zdarma přístupné veřejnosti. Nevím přesně, ale na této svatební zábavě nehrála hudba pana Koláře, ale skupina nových muzikantů ve složení: Břeťa Marek 88 – housle, Karel Trnečka 158 – harmonika, Mirek Kopecký 206 – buben a Vincenc Ondroušek 218 – trubka. Podle Emany Marka 105, který mně toto dění vyprávěl, tímto vzniklo nové hudební uskupení. Já se domnívám, že tito muzikanti se museli scházet již dříve, protože vytvořit si repertoár skladeb vyžaduje určitý čas. Zdá se tedy, že toto první veřejné vystoupení nebylo náhodné, ale že zde byl určitý dlouhodobý záměr, což potvrzuje i brzké rozšíření této malé skupiny o dva saxofony.

Na tenorsaxofon to byl Alois Nejedlý 97 a na exasofon Vojta Lachman z Repech. Tato nová kapela to neměla vůbec lehké. Jelikož neměla oprávněného kapelníka, nemohla hrát za úplatu na veřejných akcích jako jsou taneční zábavy, na kterých se vybíralo vstupné. Naštěstí zde byla možnost vyžádat si takzvanou zástupku od některého kapelníka, který pověřil vedením jednoho člena, což v tomto případě byl Břeťa Marek. Kapela se dále rozrůstala o nové muzikanty

z řad bývalých sokolských houslistů. Na saxofony se naučil hrát Cyril Vybíhal 264 a můj bratr Zdeněk, já a Eman jsme zvládli hru na trubku. Tímto nástrojovým rozšiřováním jsme se dostali do podvědomí veřejnosti a upevnili jsme své pozice u pořadatelů zábav. Zpočátku naší existence jsme byli chápáni jako sokolská kapela, ale později se pro naši kapelu ustálil název „Mladí muzikanti.“

Samozřejmě, že jsme se nevyhnuli ani veskrze negativní reakci ze strany Kolářovy kapely, která vyvrcholila pozváním na slučovací schůzi, na kterou přišli z Boskovic činovníci okresního svazu lidových hudebníků. Z jednání vyplynul návrh buď naši kapelu sloučit a převést pod p. Koláře a nebo naši činnost ukončit. Jelikož jsme měli naprosto jiné představy o směřování a organizaci našeho souboru, zásadně jsme tento nátlak odmítli. Byli jsme smířeni s tím, že se nadále hudebě věnovat nebudeme. Čekali jsme tedy na přípis, který zruší naše účinkování na zábavách. Když se nic dlouhou dobu nedělo, zajímalo nás proč. Zjistili jsme, že pokud hrajeme na zástupku pod některým kapelníkem a dodržujeme zákonná ustanovení, není nikdo oprávněn jako lidovým muzikantům naši činnost nám zakázat.

Naší nevýhodou bylo, že jsme byli i fyzicky mladí, což mělo za následek dvouletou vojenskou službu. Tato skutečnost ovlivnila naše účinkování na zábavách, které bylo po čtyři roky jen sporadické. A tak nastal rok 1952, kdy jsme měli všichni po vojně a začali jsme se zajímat, jak na tom naše kapela je. Naše zjištění bylo horší, než jsme očekávali. Na schůzce ještě k tomu

oznámil Břefa Marek, že z důvodu zaneprázdnění nemůže dělat vedoucího souboru. Současně navrhl, abych kapelníka zastával já. V dané situaci jsem moc nadšen nebyl, ale když jsem viděl u všech přítomných souhlas a vůli jít do toho, souhlasil jsem.

V krátké době se mně podařilo dát dohromady tři saxofony, a to František Vičar z Bukové, Cyril Vybíhal a Ota Braunschleger z Boskovic, kterého později vystřídal Bedřich Trnečka z Huti. Na trubky hrál Eman Marek, já a Josef Trnečka ml. 258. Z harmoniky přešel na pozoun, Břefa Marek střídal housle a pozoun Josef Trnečka st. ovládal basu, Karel Trnečka harmoniku a Mirek Kopecký bicí nástroje. Nechtěl jsem se spokojit se stavem, kdy jsme museli na každá vystoupení shánět zástupku. Proto jsem se rozhodl navštěvovat školení kapelníků a po složení zkoušek jsem získal oprávnění jako vedoucí orchestru. Začali jsme intenzivně zkoušet a v roce 1953 jsme po souhlasu všech členů dali našemu orchestru název „Tempo Protivanov.“ V té době jsme už měli zakoupeno ozvučovací zařízení a našim prvním zpěvákem byl hlasově i intonačně výborný Josef Trnečka ml. 258 a jako první na okrese tehdy boskovickém jsme měli zpěvačku Helenu Vybíhalovou.

Zkoušky jsme měli každý týden v sokolovně, takže jsme si velmi rozšířili repertoár. Tehdy venkovské kapely měly nacvičené jen málo skladeb, takže na zábavách se každá skladba opakovala. Hrál se tak, že vždy po dvou skladbách, které byly stejné, následovala přestávka. My jsme od tohoto zvyku ustoupili a zavedli jsme modernější styl tří skladeb a tyto skladby byly každá jiná. Po návštěvě koncertu Orchestru Karla Vlacha v Olomouci jsme si podle jejich vzoru pořídili stejné obleky a to modrá saka, béžové kalhoty a taktéž jsme vyřadili železné houslové pulty a pořídili jsme si překližkové šípové pulty. Zavedli jsme si znělku orchestru, tou jsme taneční zábavu začínali i končili.

Samozřejmě všechny tyto novinky vzbudily zájem pořadatelů o naše účinkování, takže jsme měli na dlouhou dobu dopředu termíny zadány. Jedním z důležitých faktorů úspěchu bylo dobrovolné upevnění kázně. Zlovykem zakořeněným ve venkovských kapelách byla právě nekázeň v docházce jak na produkce, tak i na zkoušky. Stávalo se, že kapela už hrála a několik jejích členů ještě ve spěchu docházelo dodatečně. Těchto zlovyků jsme se dobrovolně zřekli a zavedli jsme následující opatření: Nástup na účinkování při zábavě byl stanoven jednu hodinu před začátkem, dále budeme organizovat přestávky po odehrání určitého bloku skladeb v rozmezí jedné hodiny na dobu 10 minut. Samozřejmě zde byla i povinnost účastnit se zkoušek orchestru.

V tomto obsazení, jak jsem popsal výše, jsme hráli beze změny skoro šest roků. Byl to jeden z vrcholů v naší existenci, kdy jsme účinkovali na všech významných zábavách a karnevalech v širokém okolí.

Naším cílem bylo rozšíření orchestru. Toto jsme prováděli postupně, zakoupili jsme tenor-saxofon a postupně pak klavifon, který nahradil harmoniku a zněl moderněji, podobně jako klavír. Jednou na Silvestra neměl nikdo zájem uspořádat v Protivanově taneční zábavu. Uspořádali jsme ji my ve vlastní režii. Finanční efekt byl nad očekávání dobrý, a tak jsme za tento zisk zakoupili ještě barytensaxofon. Tím se nám splnil dávný sen – mít plnou řadu pěti saxofonů. Během krátké doby jsme doplnili obsazení orchestru na čtyři trumpety, dva pozouny a celou rytmiku.

Toto obsazení velkého orchestru nám zajišťovalo trvalý zájem pořadatelů o naše účinkování. Rozsah našich vystoupení zahrnoval území obcí od Blanska až po Chornici a od Svitav, kde jsme účinkovali na studentském večírku, až po Prostějov. V té době jsme dvakrát vystupovali na karnevalech se známou rozhlasovou Strouhalovou sedmičkou a ve Lhotě u Boskovic taktéž s rozhlasovou Antošovou dechovkou. V Konici jsme získali první místo v soutěži orchestrů.

Zatím ale se v anglickém městě Liverpool sešli čtyři kluci s elektrickými kytarami, dali si název „Beatles“ (Brouci). Zahráli a získali svým zpěvem a kytarami v krátké době celý svět. Toto byl začátek elektrofonické hudby a soumrak velkých kapel. My jsme se tomuto trendu přizpůsobili ještě tím, že jsme do naší kapely přibrali beatovou skupinu. Pro finanční náročnost

o tak velkou kapelu však ustával od pořadatelů zájem, a tak jsme po zralé úvaze naši činnost ukončili.

Na konec ještě je nutno podotknout, že vztahy mezi oběma protivanovskými kapelami po nástupu mladé generace v orchestru „Studio“ byly velmi dobré, až přátelské a panovala shoda v tom, že ostrá konkurence mezi našimi orchestry byla ku prospěchu nám oběma.

MUZIKANTI A ZPĚVÁCI ORCHESTRU TEMPO PROTIVANOV

Saxofony: Ladislav Beneš, Cyril Vybíhal, František Slaný, Josef Bílek, František Nejedlý, Bedřich Trnečka

Trumpety: Arnošt Vybíhal, Emanuel Marek, Josef Marek, Josef Kolář

Pozouny: Josef Trnečka ml., Břetislav Marek, Antonín Koudelka, Jan Koudelka

Harmonika: Karel Trnečka

Varhany: Vilém Krejčí

Bicí: Vladimír Kopecký, Josef David, Josef Šustr, Slávek Šustr, Miroslav Bílek

Basa: Trnečka Josef st.

Zpěvačky: Helena Vybíhalová, Jarmila Ondroušková, Marie Ondroušková, Marie Trnečková, Alena Bílková, Bohumila Kopecká

Zpěváci: Josef Trnečka ml., Josef Kejík, Jan Opatřil

VZPOMÍNKY NA ZAČÁTKY ZALOŽENÍ A PRÁCE SVAZU ZAHŘÁDKÁŘŮ

V roce 2006 uplynulo již čtyřicet let od založení Svazu zahrádkářů v Protivanově. Při tomto jubileu nelze nevzpomínat na různé události, které se v organizaci vyskytly během čtyř desetiletí. Mé vzpomínky se neváží ani tak k tomu, co jsme všechno vykonali, ale vzpomínám na ty, kteří byli ochotni svojí prací vždy přiložit ruku k dílu. Bez těchto členů by naše úsilí bylo na nic. Jako dlouholetý předseda zahrádkářské organizace považuji za svoji povinnost jim všem veřejně poděkovat za jejich práci.

Často vzpomínám na Karla Sýkoru čp. 217, který mnoho roků vykonával funkci pokladníka. Zúčastňoval se všech prací na různých akcích, ať to bylo budování chodníků, výsadba areálu u školy a podobně. Ještě dnes vidím jeho upřímnou radost z každého úspěšně dokončeného záměru. František Krátký čp. 262 byl platným členem výboru. V rámci svých možností pomáhal všude, kde bylo potřeba, věnoval se hlavně přeroubování starších stromů, zúčastňoval se tanečních zábav, kde vybíral vstupné. Josef Sychra čp. 52 byl velmi zkušený zahrádkář a jako člen vykonal pro organizaci mnoho užitečné práce. Byl vždy ochotný pomoci tam, kde to bylo třeba. Účastnil se zednických prací při budování mošťárny i na brigádě na zdravotním středisku. František Novotný čp. 100 byl profesí zahradník. Ten nám členům i ostatním občanům dával cenné rady, byl vždy ochotný pracovat všude a na čemkoliv. Jaroslav Trnečka čp. 174 se angažoval při budování zahrádkářské osady, pomáhal organizovat první zahrádkářské plesy, několik roků dělal zápisy do zahrádkářské kroniky. Karel Trnečka

č. p. 158 odvedl kus dobré práce na oplocování zahrádkářské osady a věnoval se i fotodokumentaci ze zahrádkářské činnosti. Na Josef Marka čp. 227 mám velmi dobré vzpomínky. Byl vždy ochotný vyhovět mým požadavkům na pomoc při různých akcích a s ochotou vykonával i práce, které nebyly vždy příjemné. Byl dlouholetým členem výboru.

Toto jsou moje vzpomínky na ty, kteří už mezi námi nežijí a na které s vděčností za jejich ochotu a práci vzpomínám. Ale jsou zde i členové, ke kterým byl osud laskavější a kteří i nadále pokračují v práci pro zahrádkářskou organizaci.

Josef Trnečka čp. 288 – kromě toho, že byl iniciátorem založení zahrádkářské organizace v Protivanově, aktivně se podílel na organizování výstav květin a ovoce, podílel se na akci „Rozkvetlé ulice,“ promítal filmy pro veřejnost, organizoval několik zájezdů, přispěl svojí činností k úspěchu zahrádkářských plesů. Za tuto veškerou práci je mu možno prominout, že se fyzické práce na budování zahrádkářského domu nezúčastňoval. Josef Marek čp. 4, velmi svědomitý člen, u kterého jsem byl vždy jistý, že zastane jakoukoliv práci, která mu bude přidělena. Podílel se prakticky na všem, co jsme podnikali. Alois Mikeš čp. 59, dlouholetý člen výboru, dnes zastává funkci pokladníka. Již 16 roků nepřetržitě pracuje na základě smlouvy o pracovní činnosti jako číšník v našem pohostinství. Je to údržbář zařízení v naší moštárně a velkou měrou se podílel na výstavbě naší klubovny i ostatních našich projektů. Roman Trnečka čp. 186 v současné době předseda organizace, v minulosti jeden z nejmladších členů, byl vždy ochoten splnit naše požadavky. Také on vykonává již 16 roků práci číšníka v našem pohostinství. Jeho manuální práci pro organizaci lze hodnotit kladně. Slávek Šustr, velmi

obětavý člen. Jeho doménou bylo organizovat zájezdy, které byly vždy dobře připraveny, takže to byly dny pohody, leg-race a vzájemného sblížení. Josef Sedlák čp. 310 je v současné době vedoucí našeho pohostinství, je členem výboru, zúčastňuje se ochotně všech akcí. Josef Pavlů po určité době prováděl zápisy do kroniky, zapojoval se do různých prací v organizaci. Josef Marek čp. 2, i když byl jen krátce členem naší organizace, má

určitý podíl na budování našeho pohostinství. Jan Paděra čp. 142 vždy ochotný pracovat na různých úkolech, má velkou zásluhu na budování našeho Domu zahrádkářů, kde prováděl hodně zednických prací, zajišťoval elektroinstalaci v celé budově, podílel se na různých opravách této letité budovy. Jaroslav Pejř čp. 355, jednatel, se velkou měrou zúčastnil výstavby naší klubovny, zapojil se vždy do všech našich akcí, je hlavním aktérem při generálních úklidech v pohostinství. Zapojuje se do moštování. Na konec mých vzpomínek jsem záměrně nechal člena, který byl mou nenahraditelnou podporou ve všem mém úsilí. I když někdy, když jsem mu sdělil některý můj záměr, chytil mně na čelo jestli neblouzním z horečky, vždy jsme se domluvili a nápad jsme společně prosadili. Nevím, jak bych ho měl ohodnotit, tak jen řeknu – byl všude a u všeho, co jsme podnikali. Tímto členem je Víta Sedlák čp. 169. Lidská paměť je jedinečná v tom, že dovede vyvolat vzpomínky na děje dávno minulé, ovšem má i mezery v tom, že nám některé maličkosti vypadnou. Proto je možné, že jsem ve své nedokonalosti zapomněl na některé děje a členy s nimi spojené. Připouštím tuto možnost a omlouvám se s ujištěním, že to nebyl záměr ani úmysl.

Arnošt Vybíhal č. 243

Na závěr bychom chtěli připomenout protivanovskou zvláštnost, kde většina stavení měla také své „přezviska,“ která postupně vznikala pro rozlišení majitelů domů. Dnes se ve velké míře však již nepoužívají a postupně zanikají. Chtěli bychom než odejdou jejich poslední pamětníci tuto zvláštnost oživit a zachovat tak jako určitou zvláštnost pro příští generace. Na tato „přezviska“ si vzpomíná paní Anna Krátká 262.

Čp.	Dřívější majitel	Přezvisko	Současný majitel
1	Vincenc Kopecký	ho Kolisku, od 18. století tam bývala Trondovi, proto se tam říká Za Trondove	Josef Trnečka
2	Josef Marek	ho Pekařů na kopce	Josef Marek
3	Josef Trunda	ho Martinu	Josef Trunda
4	Marek Josef	ho Sechru	Josef Marek
5	Josef Ondroušek	ho Vlachů	Vlachovo
6	Vincenc Dragoun	ho Pazderáku	Jiřina Dragounová
7	Alois Kopecký	na Pocetko, ho Jaryčku	Petlák, Brno
8	František Kolář	ho Trnečku	Karel Kolář
9	Bohumil Pospíšil	ho Pospíselu	František Matuška
10	Josef Staněk	ho Staňku	
11	Petr Klíč	ho Kliču	
12	Josef Ševčík	ho Šefčíku – obchod se smíšeným zbožím	Ivo Rožnovský
13	Jan Trunda	ho Macěnu	František Kolář
14	Josef Kejik	ho Křevánku	Josef Kejik
15	František Zapletal	ho Zapletálku	František Šustr
16	Panské dvůr		
17	Vincenc Trunda	ho Pavlu	Ladislav Svoboda
18	Jan Hloušek	ho Hlášku	Zdena Hloušková
19	Vincenc Marek	ho Janu	František Soldán
20	Jan Lukáš	ho Pekaře- pekl chleba a rohlíky a měl obchod se smíšeným zbožím. Říkalo se tam Za Blažkove	Bořivoj Grepl
21	Antonín Krátký	ho Tonde Krátkého, bel řezník a prodával maso a uzeniny	Jaroslav Krátký
22	Jaroslav Krátký	ho Krátkých. Vod 15. století žije na tento gruntě rod Krátkých, až v 20. století se tam přezvil Jaroslav Pospíšil ze Sádka č. 110	František Krátký
23	Vincenc Marek	ho Přičnick Marku	Jaroslav Šustr
24	Josef Marek	na Josifkovým, prodány nebo propity ho Luňáčku v hospodě	Blažena Dlapová
25	František Krátký	Haveliček, ho Martečke	Marta Starová
26	Josef Nejedlý	ho Lokášu	Pavel Nejedlý
27	František Dvořák	ho Dvořáku	MIS
28	František Havelka	ho Havelku	Josef Vavrouch
29	Josef Luňáček	ho Luňáčku, bývalá hospoda hodně sedláku tam propilo svy gronte	Zbořeno – postavena nová restaurace Alfa a samoobsluha
30	Fara	Na fáře	
31	Josef Vybíhal	ho Vebihalu	Zbouráno Zdravotní středisko
32	Obecná škola		Obecní úřad
33	Alexandr Kolář	ho Řezniku a ještě v tem čísle býval Fudolf Kuba, místní holič	Marie Klementová
34	Alois Sychra	ho Vondrošku	Adéla Sychrová
35	Karel Pospíšil	říkalo se na Pastoušce ho Hobitu	zbouráno

36	František Marek	ho Libórků	Pavla Paděrová
37	Karel Ondroušek	ho Kadléku	Aloisie Ondroušková
38	Josef Kolář	ho starostu	Alois Kolář
39	Alexandr Kopecký	ho Kovářů, ho Khodliku	Vojtěch Hotový
40	Emanuel Grmela	má postavené domek na dvouch zboraných místech, na čísle 40 a 42. Na čísle 40 býval Kolísek František, které měl 8 senu a 4 dcere. 6 senu belo vesvčeno na kněze. Do našeho kostela tito knězi Kolískove, darovale vokna a na nich só postave svatých, jak se kněží menovale a jejich rodiče.	Emanuel Grmela
41	Vincenc Kolísek	ho Petříčku	Radek Kolísek
42	Vincenc Sedlák	ho Makoláku – zborany	Emanuel Grmela
43	Josef Nejedlý	ho Zólu	František Nejedlý
44	Josef Sedlák	ho Rolencovyho Pepika	Marie Šustrová
45	Ignác Kolář	ho Babčenek – manželka bela porodní bába	Karel Kejík
46	Alois Kolář	ho Škrbencovyho Lojze, dřívě ho Havrdu	Kamil Jeřábek
47	Na kocandě	na Vubecním, ho Zumru	Kocanda
48	Bedřich Kopecký	ho Pepku	Bedřich Kopecký
49	Josef Krejčíř	ho Nandótku	Vladimír Štěrba
50	Adolf Kejík	ho Šikolku	Josef Kejík
51	Jaroslav Kolář	ho Matóšu	Marie Kolářová
52	Josef Sychra	ho Krestu	Zdena Sychrova
53	Ignác Trunda	ho Čvorylu – protivanovské kovář	
54	Josef Stara	ho Handresu	Josef Stara
55	Jan Trnečka	ho Drábu	Otomar Tříska
56	František Korec	ho Korcu	Marie Ondroušková
57	Ignác Trunda	Na Stánice	Karel Kejík
58	Pavlovi	ho Macénku	Marie Kolářová
59	Karel Pospíšil	Ze Sádko – tento domek prodal Františkovi Markovi – Liborkovymo	Alois Mikeš
60	Štěnička	Mlén v Protivanově	Pavel Novák
61	František Liška	Ho Lišku – náš doktor, protivanovské rodák	Jiří Hanuš, Brno
63	Staněk Stanislav	ho Stanislávku – tato dvě čísla só ze Skelné Hutě	Petr Kolář
64-68	Só domke ve Skelné Huti a v Obofe		
69	Hájenska ve Skelné Huti		Málek Bohumil
70	Josef Trnečka	ho Šafářů	Hana Dokoupilová, Valchov – bydlí zde Jan Pavlů – bratr
71	Mlýn Obora		
72	Statek Obora		
73	Jaroslav Sedlák	Rolencu Jaryk	Roman Hruda
74	Jan Marek	ho Tomišku,	Marta Kopecká Erik Sekanina
77	Ferda Barák	ho Krečirovyho Ferde	Josef Barák
78	Josef Šinkovský	ho Švančiku	Zdeněk Vondrák -Brno
79	Josef Kovář	ho Trondičku	zbouráno
80	Ladislav Kovář	ho Trondičku	Ladislav Kovář
81	Antonín Marek	ho Pšoku	Antonín Marek
82	Jindřich Krátký	ho Matysáku	Marie Krátká
83	Alois Sedlák	ho Bednářů	Květoslava Sedláková
84	František Cibulka	ho Cebolku, měle malé obchod	Josef Trnečka
85	Vojtěch Kolář	ho Škrbencu, velké mozekant	Marie Kolářová

86	Vojtěch Kovář	Vojta Módrech – ho Kudynku	Jan Vlach – domov důchodců
87	Josef a Berta Havelkovi		Helena Sýkorová
88	Josef Marek	ho Teriňáku	Radek Ošlejšek
89	Tomáš Trnečka	ho Géhošu	Pavel Geršl
90	Alois Sedlák	ho Lojzinu	Marie Sekaninová
91	Josef Kopecký	ho Pepička Kovářovyho	Eliška Kovářová
92	Vincenc Hanák	ho Hanáku	Vincenc Hanák
93	Novotný	ho Bedřišku	Bedřiška Sychrova
94	Vincenc Nejedlý	ho Petru – listonoš	Eliška Abřlová
95	Karel Krátký	ho Žáčku – mistr krejčovství	Jiří Hanák
96	František Dvořák	ho Dvořáku	Marie Horáková
97	František Nejedlý	ho Zólu	Zdeněk Černý – zemřel
98	Jan Ševčík	ho Ševčíku	Jan Ševčík – zemřel
99	Dragoun	ho Pardyruku	Janeček Jaroslav
100	František Novotný	ho Cebolku – ho Stavku	František Novotný
101	Alois Šustr	ho Šustru	Zbouráno
102	Marie Trnečková	ho Hapostynu	Petr Sedlák
103	Dr. Alexandr Luňáček Josef Sychra	ho Pepina Krestovyho – říkalo se tam Za Karličkove	Autocentrum
104	Josef Kovář	ho Blažku, měle postaveny dvě chaloupky za grontem – só zbóraný	Alois Sychra
105	Emanuel Marek	ho Libóru	Marie Marková
106	František Ošlejšek	ho Vošléšku	Jan Opatřil
107	Alois Vybíhal	ho Jakobu	Alois Vybíhal
108	František Harašta	ho Haraštu	Josef Mikeska
109	Ferdinand Barák	ho Kréčřirovyho Ferde	Lubomír Barák – chalupa
110	František Pospíšil	na Sádko – zbórán a postaven nový dům	Josef Pospíšil
111	Alois Trunda	ho spodnich Staňku	Stanislav Zápařka
112	František Trunda	ho Frante Martinovyho	Krejčřř
113	Josef Tomášek	ho Karlíku – prodáno	Josef Tomášek – PV
114	Bedřich Lukáš	ho Lukášu – domek má číslo po Josefo Markovi–Kosánek tesař/domek zbórán	Josefa Lukášová – zemřela
115	František Šustr	hasič – domek zbórán	
116	Josef Průcha	ho Pruchu-domek prodané Josefovi Ondrouškovi – Pepinovi Korcovymo	Zdeněk Ondroušek
117	František Zapletal	ho Varhaniku–hočel ho hrát na var- hane tři měsice Leoš Janáček	František Zapletal
118	František Trnečka	ho Zokalu	Tomáš Trnečka
119	Jaroslav Lukáš	ho Lukášu, domek má číslo po Jano Sedlákovym (zbouráno) ho Karlu	Ludmila Lukášová
120	Kejřk	ho Jorášku – domek prodán	Jiří Ošlejšek
121	Josef Marek	ho Pekařu – měl obchod se smíšěným zbožím	Nevřla – Prostějov
122	Jan Trnečka	ho Jana Géhošovyho	Cecilie Trnečková
123	Alois Stara	ho Pasáčku	Jaroslava Starová
124	Alois Pospíšil	ho Pohřabáču- na Křevdě	František Pospíšil
125	Alois Kopecký	ho Bednářu na Křevdě	Zdeněk Kopecký
126	Jaroslav Marek	ho Klíču – prodáno	Michal Kopecký
127	Josef Sedlák	ho Slavónskéch	Josef Sedlák
128	Alois Lukáš	ho Lukášu	Helena Marková
129	Karel Marek	ho Jakobu – prodáno	Velner Milan Brno
130	Jožka Ondroušek	ho Vebihálku	Hana Dostálová
131	Bohumil Kolář	ho Zokaličku na Doleně	Karel Trunda
132	Alois Trnečka	ho Pocetku	Josef Ošlejšek
133	Alexandr Pavlů	ho Alexe Zerzákovyho–ho Filěpku	Alexandr Pavlů – zemřel
134	Karel Stara	ho Pasáčku na Bardóně	Vaněk – Brno

135	Alois Barák	ho Kréčiču	Vojtěch Barák
136	Alois Pavlů	ho Vincu	František Sedlák
137	Josef Komár	ho Komáru na Křevdě	Josef Komár
138	Jan Vybíhal	ho Vebihálku	Božena Vybíhalová
139	František Vybíhal	ho Locmínku – prodáno	Michal Nejedlý
140	Josef Kolář	ho Bobeniku	Anna Kolářová
141	Josef Bílek	ho Bílku	Bohumila Roženková
142	Jan Trnečka	ho Zedniku	Jan Paděra
143	František Kolář	ho Kohótku	Jan Šindelka
144	Jaroslav Marek	ho Blažku	Jaroslav Marek
145	Josef Marek	ho Jakobu – prodáno	Milan Štand Brno
146	Alois Kejik	ho Ševcu na Nivě	Anna Kejiková-zemřela
147	Jaroslav Sychra	ho Krestu na Nivě	Jaroslav Sychra
148	Josef Kolísek	ho Klobóckých – domek zbourán a postavené nové domek – konec Nivě	Jaroslava Marek
150	Oldřich Grmela	ho Grmelu	Marie Grmelová
151	Kolískovo	zbórany	
152	Antonín Kolář	ho Fárku	Libor Procházka
153	Karel Trnečka	na Fárce-mistr krejčovství	Svatopluk Mnich
154	Jan Sedlák	ho Kolisku	
155	Josef Koudelka	ho Kódeličku	Josef Koudelka
156	Alexandr Pavlů	ho Zerzáku	Alois Sedlák
157	František Krátký	ho Haveličku	Josef Krátký
158	Josef Trnečka	ho Filepu	Marie Trnečková
159	Zdeněk Kovář	na Betlémko	František Čapka
160	Florian Hanzl	ho Hanzlu	Adolf Tomášek
161	Dragónovo	Pazderákova dřevěná chaloupka zbouraná	
162	Vebíhalova chalupka	ho Šubu	Žofie Šubová
163	Čerpací stanice		
164	Alexandr Ptáčník	ho Ptáčniku	Alexandr Ptáčník
165	Kovářová Růžena a Jenofa	ho Módréč	Daněk – PV
166	František Pavlů	ho Zerzáčku na Nivě	Bohumil Ondroušek
167	František Ondroušek	ho Josifku na Nivě	Drahomír Příkryl
168	Jednota	Katolický dům	
169	Vítězslav Sedlák	ho Maksličku	Vítězslav Sedlák
170	Pavel Blatner	ho Michálku	Pavel Blatner
171	Ignác Konečný	ho Šaldu	Milan Polák – Pv
172	Karel Kopecský	ho Karličku – ho Fárku na Nivě	Karel Kopecský
173	zbouráno		
174	Karel Kopecský	ho Karla Tomáškovyho a ještě v tem dlóho bévala porodní bába Menšikova-Marhónka	Karla Trnečková
175			
176	Bedřich Stara	ho Drábu	Bedřich Stara
177	Alexandr Dvořák	ho Dvořáčku	Marta Růžičková
178	Adolf Trunda	ho Sádeckých	Alois Trunda
179	Karel Kadlec	ho Kadlecu	Karel Kadlec
180	Josef Sedlák	ho Stodulku	Marie Čapková
181			
182	zbouráno		
183	Josef Pavlů	ho Policajtu	Josef Pavlů
184	Petr Kejik	ho Blažěčku	Daněk, Pv – chalupa
185	Alois Kolář	ho Hyvanku	Ing. Alois Kolář
186	Jan Trnečka	ho Štafu	Jan Trnečka
187	Vincenc Pavlů	ho Vincu nebo ho Kopčáku	Josef Slepánek
188	František Marek	ho Komáru, Pošmistru	František Marek
189	Augustyn Marek	ho Mazalu – hájenka	Miroslav Žáček

190	Jenoféfa Nejedlá	ho Hyváčku	Adolf Nejedlý – Brno
191	Bohumil Pospíšil		
192	Metra – tábor		Jan Kolář
193	František Barák	ho Frante Kréčičovyho	Františka Baráková
194	Jaroslav Pavlů	ho Žemlu	Jaroslav Pavlů
195	František Dlábek	ho Dlábku	Josef Ošlejšek
196	Emil Sedlák	ho Maksličku, mají dvě čísla ještě 42 só to dva domke	Libuše Sedláková
197	Antonín Kolář	ho Tónečku	Miloslav Kolář
198	Sokolovna		
199	Oděvní průmysl	dříve měšťanská škola	Sklad M. I. S.
200	František Marek	ho Libórku	František Marek
201	František Pavlů	ho Marhónu	Josef Pavlů
202	Rudolf Pospíšil	ho Rudolfku	Bohumila Vinklerová
203	Trnečka	ho Pšoku	Vlastimil Krejčíř
204	Vincenc Cibulka	Dříve obchod, pekárna a byt. Prodáno Josefovi Trnečkovyho – Pšokovi	Jaroslav Havelka
205	Jaroslav Kopecký	ho Vínosu, Jaryčku	Chalupa Brno
206	Josef Kopecký	ho Pepičku	Věra Kopecká, Alois Blézl
207	Jaroslav Vondál	ho Vondálu	Jaroslav Vondál
208	Jan Pavlů	ho Makoláku	Miroslav Pavlů
209	Tomáš Ošlejšek	hoVošléšku	Drahomír Chudý
210	Alois Kopecký	ho Kovářovyho Lojzika	Hrubá Helena, Marie Králová
211	Josef Kolísek	ho Pepina Petříčkovyho	Vladimír Ptáčník
212	Jan Vybíhal	ho Honze Vebihalovyho	Jan Vybíhal
213	Kadlec	ho Libóru	Marie Vybíhalová
214	František Ošlejšek	ho Vošléšku na Pekárně	Jan Valtr
215	Vincenc Pospíšil	ho Kopčáku	Marie Kovářová
216	František Stara	ho Frante Drábovyho na Balkáně	Marie Starová
217	Karel Sýkora	ho Sýkoru	Karel Sýkora
218	Vincenc Ondroušek	ho Brunčáku	Zdeněk Ondroušek
219	Jaroslav Novák – učitel prodal dům Jaroslavu Dlábkovi	ho Dlábku	Jiří Šustr
220	Knihovna		
221	Josef Kejk	ho Křivánku – mistr krejčovství	Alena Kejková
222	Rudolf Trnečka	Ho Šafařu	František Polák
223	Adolf Grulich	Ho Grolechu	Lancmanová-Karviná
224	Průmyslová prodejna, Masna a dva byty	Prodejna obuvi Tomáš Bati	
225			
226	Václav Komár	ho Komáru – Bařena	Václav Komár
227	Alois Marek	ho Pekařovyho Lojze	Šrámková Ivana
228	Josef Pětýrek	ho Petyrku	Barešová- Praha
229	František Nejedlý	ho Zólu na Bařeně	Helena Nejedlá
230	Hasičský dům		
231	Alois Kovář	ho Lojzika Blažku	Jaroslav Rosa
232	Vincenc Marek	ho Pekařene	Lubomír Kejk
233	Josef Kejk	ho Kristyne	Lubomír Kejk
234	František Kolísek	ho Šaldu	František Kolísek
235	Ignác Kolísek	Náček Petříčku	František Kolísek
236	Arnošt Trnečka	ho Arnoštu	Petr Trnečka
237	Josef Kolář	ho Pepika Kohótkovyho na Balkáně	Josef Kolář
238	František Šustr	ho Frante Šustrovoyho	František Šustr
239	Bohumil Pospíšil	Bohuš ze Sádka	Zlata Pospíšilová
240	Antonín Drahovzal	ho Poldyne	Antonín Drahovzal
241	Vincenc Kovář	ho Blažku, pošmistr	Čeněk Kovář
242	Jaroslav Lukáš	ho Lukášu – obchod s textilem	Simona Kronerova

243	Arnošt Vybíhal	ho Živněch	Arnošt Vybíhal
244	Josef Bílek	ho Bílku	Jitka Bílková
245	Alois Kopecký	Locmínku- Bařeňák	Vlasta Kopecká
246	Cyril Vybíhal	ho Cyrilu, obchod zelenina a ovoce	Zdeněk Vybíhal
247	Josef Kopecký	Kocmánku – Bařeňák	Jiří Kopecký
248	Josef Vítek Jaroslav Vašíček	ho Vítku – půl domko kópeno od stavitele Vítky	Karel Kolář
249	Josef Vítek	ho Vítku	Jaroslav Vítek
250	ZD		
251	Alois Pavlů	Makoláku domek – prodáno	Zita Janíčková
252	Antonín Kopecký	ho Tónku	Josef Kopecký
253	Josef Pavlů	ho Kopčáku	Josef Pavlů
254	Václav Sedláček	ho Sedláčku – ředitel školy	Josef Sedláček
255	Jaroslav Marek	ho Jaryna	Sekaninová Věra
256	Vojtěch Kopecký	ho Bětke	Pavel Kopecký
257	Bedřich Koudelka	ho Kódeličku	Bedřich Koudelka
258	Josef Trnečka	ho Pepka Šafářovyho	Josef Trnečka
259	Josef Marek	ho Pepika Čoňáčkovyho	Josef Marek
260	Toman Ošlejšek	ho Tomana	Toman Ošlejšek
261	Jaroslav Havelka	na jatkách	Jaroslav Havelka – Výroba kožené galanterie
262	František Krátký	Haveliček	Anna Krátká
263	Josef Sedlák	Pepek Lojzinu	Josef Sedlák
264	Cyril Vybíhal	ho Cyre	Cyril Vybíhal
265	Karel Ondroušek	ho Vondrošku	Petr Ondroušek
266	Jaroslav Matoušek	ho doktoru	Eliška Matoušková, Vašíčková
267	František Sedlák	Franta Lojzinu	Magdaléna Sedláková
268	Jaroslav Vybíhal	Jaryk Vebíhalu za katolickým domem	Jarmila Vybíhalová
269	Bavlnka Jan	Ho Fande Janové Pavlové a ho Bavlnke	Josef Tesař
270	Alois Pospíšil	Lojza Michálku	Arnošta Pospíšilová
271	Josef Bílek	ho Pepika Bílkovyho	Miroslav Bílek
272	Petr Ondroušek		
273	Ladislav Dvořák	ho Ladě Baťovyho	Ladislav Dvořák
274	Josef Kejík	ho Blažku	Marie Kejíková
275	Jaroslav Marek	ho Jaryka Jakobovyho	Jaroslav Marek
276	Karel Stara	ho Karla Pasáčkovyho	Karel Stara
277	Antonín Sommer	ho Zumru	Antonín Sommer
278	Miloš Kitner	ho Kitneru	Miloslav Kitner
279	Josef Barák	ho Pepika Kréčirovyho	Josef Barák
280	Bohumil Pospíšil		Bohumil Pospíšil
281	Josef Pospíšil	ho Pepina Pohrabáčovyho	Anežka Pospíšilová
283	Josef Ošlejšek		Josef Ošlejšek
284	Miloslav Vybíhal	ho Milde Vebíhalovyho	Radek Vybíhal
285	Alois Kolář		Alois Kolář
286	Bytovka		
287	Bytovka		
288	Josef Trnečka	Pepik Zedniku – Bařena	Josef Trnečka
289	Josef Šustr		
290	Lubomír Trunda		Lubomír Trunda
291	Květoslav Crhonek		Květoslav Crhonek
292	Základní škola		
293	Bytovka		
294	Marcela Sedláková		Marcela Sedláková
295	Milan Kejík		Milan Kejík
296	Mateřská škola		
297	Metra – Tábor		Josef Koudelka
298	Antonín Krátký		Antonín Krátký

299	Alois Pospíšil	Arnošta Pospíšilová
300	Alois Marek	Alois Marek
301	Josef Kopecký	Jaroslava Kopecká
302	Karel Ondroušek	Karel Ondroušek
303	František Nejedlý	František Nejedlý
304	Josef Ptáčník	Josef Ptáčník
305	Alexandr Kolísek	Alexandr Kolísek
306	Jaroslav Stara	Jaroslav Stara
307	Karel Trnečka	Karel Trnečka
308	Alois Vybíhal	Alois Vybíhal
309	Jiří Kolář	Jiří Kolář
310	Josef Sedlák	Josef Sedlák
311	Miroslav Kolísek	Miroslav Kolísek
312	Karel Ondroušek	
313	Eduard Sychra	
314	Josef Nejedlý	
315	Alexandr Najbr	
316	Zdenek Vybíhal	
317	Jaroslav Kolář	
318	Jindřich Najbr	
319	Karel Krátký	
320	Zdeněk Pavlů	
321	Stanislav Šustr	
322	Jan Slepánek	
323	Ladislav Krátký	
324	Josef Slepánek	
325	Miroslav Zatloukal	
326	František Soldán	
327	Miroslav Komár	
328	Jan Kopecký	
329	Jaromír Jančík	
330	Miroslav Pavlík	
331	Martina Šmídova- -Šubova	
332	Miloš Dostal	
333	Ctibor Vinkler	
334	Jiří Žerníček	
335	Arnošt Trnečka	
336	Milan Křemenský	
337	Svatoslav Žampach	
338	Alois Kolář	
339	Alois Zapletal	
340	Bytovka	
341	Vladimír Koudelka	
342	Pavel Abrle	
343	Josef Koudelka	
344	Alois Hruban	
345	Arnošt Charvát	
346	Josef Barák	
347	Miroslav Vybíhal	
348	Květoslav Črhonek	
349	František Barák	
350	František Kolář	
351	Pavel Veselý	
352	Josef Šustr	
353	Zdenek Ondroušek	
354	Petr Ondroušek-Křevda	
355	Jaroslav Pejř	
356	Josef Krátký	
357	Karel Nejedlý	

358	Ladislav Hruďa		
359	Stanislav Menšík		
360	Jaroslav Vybíhal		
361	Josef Šustr		
362	OSS Prostějov		
363	Josef Dočkal		
364	František Šustr		
365	František Pospíšil- Křivda		
366	Jiří Vybíhal		
367	František Nejedlý		
368	Pavel Krátký		
369	Alois Kolář		
370	Plynoslužebna		
371	František Zapletal		
372	Pavel Barák		
373	Pavel Horák		
374	Jaroslav Kopecký		
375	Budova obecního úřadu		a Kadeřnictví
376	Telecom		
377	Magda Dvořáková		
378	Pavel Lachman		
379	M. I. S. Protivanov		
380			
381			
382			
383	Libor Bílek		

Milí spoluobčané, milí přátelé,

Jestliže jste dočetli toto malé dílko až sem, na poslední stránku, pak se náš záměr zdařil. Chtěli jsme Vám nabídnout pohled na náš Protivanov očima těch, kteří zde žijí nebo žili. Byli jsme si vědomí toho, že ne každý náš záměr ocení. Vy máte možnost posoudit naši snahu a hlavně to, jak se nám podařilo aspoň trošku Vás potěšit a aspoň posílit Vaši hrdoť na to, že do Protivanova patříte. Řekněte nám o tom. Rádi uvítáme Vaše připomínky a návrhy, ještě víc však to, že se rozhodnete podělit se s čtenáři Protivanovského zpravodaje o Vaše vzpomínky, zážitky, příběhy.

Věříme, že i nadále nám zachováte přízeň.

Děkujeme všem, kteří nám své vzpomínky napsali a tím umožnili náš záměr zrealizovat.

PROTIVANOVSKÝ VZPOMÍNÁNÍ

Konzumní družstvo

Divadlo

Dolní rybníček

Protivanovská kapela v průvodu

Jak se dříve pracovalo

Dožínky